

**Consciousness of Conservation and Self Reliance:
Identity of Ban Grut - Bangsaphan Environment
and Natural Resource Conservation group,
Prachuap Khiri Khan Province**

Pirachaya Werasukho

Ph.D. (Integrated Science),

Legal Consultant and Independent scholar

E-mail : pirachaya@gmail.com

133

ปีที่ 22

ฉบับที่ 3

ก.ย.

-

ร.ค.

2559

Abstract

This article discusses how the identity of Ban Grut - Bangsaphan environment and natural resource conservation group (Ban Grut – Bangsaphan conservation group) is constructed through their social movement by using legal mobilization to protest against national development projects ("HinKrut" coal-fired power plant project, Bangsaphan iron and steel-making project and Bangsaphan steel industrial estate project). The findings of the study reflects the strength of this conservation group. The most important thing is that their collective identity: consciousness of conservation and self reliance can be the role model and the best

practice for other conservation groups.

Keywords: identity, consciousness of conservation
and self reliance

จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพึ่งพิงตนเอง: อัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด-บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์¹

ภิรัชญา วีระสุโข

Ph.D. (สหวิทยาการ),

ที่ปรึกษากฎหมายและนักวิชาการอิสระ

E-mail: pirachaya@gmail.com

135

ปีที่ 22

ฉบับที่ 3

ก.ย.

-

ธ.ค.

2559

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด-บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (กลุ่มอนุรักษ์บ้านกรูด-บางสะพาน) ถูกประกอบสร้างอย่างไรผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยใช้กฎหมายในการขับเคลื่อนเพื่อคัดค้านโครงการพัฒนาของรัฐ (โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินหินกรูด โรงถลุงเหล็กและนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน) ผลการศึกษาวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งและอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มอนุรักษ์ที่

จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพึ่งพิงตนเอง | ภริชญา วีระสุขโข

มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพึ่งพิงตนเอง สามารถ
เป็นต้นแบบและเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศสำหรับกลุ่ม
อนุรักษ์ฯ กลุ่มอื่น

คำสำคัญ: การพึ่งพิงตนเอง, อัตลักษณ์, จิตสำนึกใน
การอนุรักษ์

บทนำ

ปัญหาความเสื่อมโทรมและการรุกรานทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเป็นผลมาจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลในอดีต ซึ่งเปลี่ยนรูปการพัฒนาจากพื้นฐานทางการเกษตร ไปสู่การพัฒนาเชิงอุตสาหกรรมเป็นเครื่องขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาได้มีความตื่นตัวเกี่ยวกับปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังได้มีการผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหลายฉบับ รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม อาทิ ศาลฎีกาแผนกคดีสิ่งแวดล้อม ศาลปกครอง และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้นประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิทั้งในด้านการบุกรุกที่อยู่อาศัย หรือได้รับผลกระทบจากปัญหาสภาพแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ยังมีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับค่าชดเชยจากความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากการขาดอำนาจต่อรอง การขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การขาดความรู้ทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องในการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นเมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ตลอดจนต้นทุนที่สูงในการดำเนินคดีและความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม แนวทางการพัฒนาประเทศเปลี่ยนแปลงทิศทางการผลิตจากภาคเกษตรกรรมในครัวเรือนที่พึ่งพิงฐานทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพแบบพอเพียงในชุมชนเป็นการผลิตเพื่อภาคอุตสาหกรรม นับตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านในชุมชนที่ดำเนินชีวิตพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติกับรัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ได้กลายเป็นปัญหาเรื้อรังมาจนถึงทุกวันนี้ ท่ามกลางความขัดแย้งดังกล่าว ชาวบ้านที่ใช้ชีวิตอย่างอิสระแต่มีความผูกพันแน่นแฟ้นแบบเครือญาติในชุมชนก็เริ่มเกิดความแตกแยกภายในกลุ่มชาวบ้านด้วยตนเอง บางคนเห็นด้วยกับโครงการที่เข้ามาในชุมชน โดยมองว่าเป็นการพัฒนาและทำให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน

ในขณะที่ บางกลุ่มไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง อันนำไปสู่การรวมตัวกันจากไม่กี่คน ขยายเพิ่มขึ้นหลายคนจนก่อตัวขึ้นเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กลุ่มอนุรักษ์ฯ) เพื่อต่อรองกับรัฐ หรือไม่ก็แสดงความเป็นเจ้าของในพื้นที่เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการและ/หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2540 (รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540) เป็นต้นมา

การรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับหรือคาดว่าจะได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากโครงการหรือกิจกรรมใดก็ตามที่จะเข้ามาหรือปรากฏอยู่ในพื้นที่ชุมชนของพวกเขา นอกจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นข้อกังวลของชาวบ้านในชุมชนแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ การจัดการ การชั่งชั่ง หรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยกลุ่มทุนหรือเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ หรือแม้กระทั่งองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเองที่เข้ามาดำเนินการในรูปแบบต่างๆ อันได้แก่ โครงการพัฒนา เช่น เชื้อน อ่างเก็บน้ำ ท่าเรือ บ่อขยะ โรงไฟฟ้าถ่านหิน โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โรงงานอุตสาหกรรมหนัก เหมืองแร่ เป็นต้น โดยความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนกลายเป็นคดีชั้นสู่ศาล อันได้แก่ คดีโครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย ของบริษัท ทรานส์ไทย-มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด ในพื้นที่ อำเภอนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งชาวบ้านเป็นโจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการจัดประชาพิจารณ์ มิได้มีผลบังคับให้รัฐต้องรับฟังความเห็น เนื่องจากหน่วยงานรัฐมีดุลพินิจจะนำไปฟังหรือไม่ก็ได้² และคดีโรงไฟฟ้าแม่เมาะที่ชาวบ้านต่อสู้เรียกร้องให้เยียวยาความเสียหายเป็นเวลายาวนานกว่ายี่สิบปี จนชาวบ้านหลายคนเสียชีวิตไปแล้วก่อนที่จะมีคำพิพากษาให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ³ จึงเห็นได้ว่าบางโครงการที่รัฐสนับสนุนโดยมีหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ดำเนินการ ในที่สุดแล้วนำไปสู่ผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อชุมชนจนกลายเป็นคดีชั้นสู่ศาล บางคดีเป็นโศกนาฏกรรมที่ชาวบ้านตกเป็นเหยื่อจนต้องล้มหายตายจาก เจ็บป่วย ทุพพลภาพ แม้ศาลจะมีคำพิพากษาให้เยียวยาชาวบ้าน

ผู้เสียหาย แต่ก็ไม่สามารถจะชดเชยความสูญเสียที่เกิดขึ้นได้ และที่ร้ายไปกว่านั้นก็คือ ความล่าช้าในการเยียวยาหรือการเยียวยาที่ไม่เกิดขึ้นจริง

บทความนี้ จึงขอนำเสนอประเด็นหนึ่งที่ได้ทำการศึกษากลุ่มอนุรักษ์บ้านกรูด-บางสะพานในช่วง พ.ศ. 2555-2558 โดยจากการสัมภาษณ์ การมีประสบการณ์ร่วมในการเคลื่อนไหวกับชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ และการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์ ทำให้เห็นถึงการก่อตัวของกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพาน จนนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพาน ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างให้กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มอื่นที่กำลังต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพวกเขา และเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความโดดเด่นของกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานคืออัตลักษณ์ของกลุ่มในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพวกเขา อันสะท้อนถึงความเข้มแข็งในการต่อรองกับรัฐตลอดระยะเวลากว่า 18 ปี ตั้งแต่ 2540 จนถึงปัจจุบัน (2558) โดยผลสำเร็จของการต่อสู้คัดค้านเพื่อปกป้องชุมชนของพวกเขา นั้นวัดได้จากการประกาศยกเลิกโครงการโรงไฟฟ้า หินกรูด-ปอนอก เมื่อ พ.ศ. 2546 ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการร่วมมือร่วมใจกันของเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วย นอกจากโครงการดังกล่าวที่ประกาศยกเลิกการก่อสร้างไปแล้ว โรงถลุงเหล็กและนิคมอุตสาหกรรม เหล็กบางสะพานก็ได้มีการประกาศยุติหรือยกเลิกโครงการแล้วเช่นกัน เมื่อ พ.ศ. 2555

ย้อนหลังกลับไปยังประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนของชาวบ้าน ชุมชนบ้านกรูด-บางสะพาน เริ่มต้นนับจากวันที่ 19 มีนาคม 2539 ซึ่งเป็นวันที่บริษัท สหยูเนี่ยน เพาเวอร์ ดีเวลลอปเม้นต์ จำกัด ได้รับการคัดเลือก โดยคณะอนุกรรมการประเมินและคัดเลือกข้อเสนอจากผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชน จำนวน 7 ราย เพื่อดำเนินการโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินที่มีกำลังการ

ผลิต 1,400 เมกกะวัตต์ บริษัท ยูเนี่ยนฯ มีวงเงินลงทุนประมาณ 50,000 ล้านบาท และมีพื้นที่ 1,200 ไร่ อยู่ในบริเวณบ้านโคกตาหอม หมู่ที่ 9 ตำบลธงชัย อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยได้ลงนามสัญญาภายหลังการตรวจสอบรับรองสัญญาจากสำนักงานอัยการสูงสุด เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2540

นอกจากโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐและหน่วยงานรัฐส่วนกลาง หน่วยงานท้องถิ่นภายในชุมชนบ้านกรูดก็ยังขานรับนโยบายนี้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2540 องค์การบริหารส่วนตำบลธงชัย (อบต. ธงชัย) มีมติเห็นชอบให้บริษัท ยูเนี่ยนฯ สร้างโรงงานไฟฟ้าหินกรูด ในการประชุมสมัยวิสามัญ ครั้งที่ 7/2540 เรื่องการอนุญาตตั้งโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า โดยตามข้อเท็จจริงไม่ได้มีการชี้แจงให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบก่อนการมีมติเห็นชอบแต่อย่างใด ทั้งนี้ แม้ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 78⁴ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการตนเองแล้วก็ตาม แต่ อบต. ธงชัย ในขณะนั้นยังคงปฏิบัติตามนโยบายการพัฒนาประเทศที่รัฐและหน่วยงานรัฐส่วนกลางกำหนดไว้ การรวมตัวของชาวบ้านในชุมชนจึงเริ่มต้นจากความไม่รู้จักข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการที่มีผลกระทบต่อชุมชนของพวกเขา และนำไปสู่การก่อตัวขึ้นเป็นกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน

ผู้เขียนได้นำบทสัมภาษณ์ เรื่องเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเกตพฤติกรรมและการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์กับบริบทของชุมชนเพื่อสะท้อนให้เห็นนิตสำนึกของชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน โดยกรอบการศึกษาที่ใช้คือแนวคิด นิตสำนึก (legal consciousness) ทั้งนี้ ก่อนที่จะนำเสนอเนื้อหาอัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ฯ ดังกล่าว ผู้เขียนขอเสนอคำอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดนิตสำนึก ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายและสังคมที่มีพัฒนาการในช่วงระหว่างทศวรรษ 1980 และ 1990 โดยมุ่งเน้นศึกษาผู้กระทำการทางกฎหมาย (legal agent) เป็นสำคัญ

ผู้กระทำการทางกฎหมายอาจเป็นกลุ่มสังคม หรือชุมชนท้องถิ่นกลุ่มใดก็ได้ ซึ่งไม่ได้หมายถึงรัฐ สถาบันทางกฎหมาย ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความหรือนักกฎหมาย กล่าวได้ว่าในช่วงระยะเวลา 8-10 ปีที่ผ่านมา แนวคิดนิติสำนักกลายเป็นประเด็นงานวิจัยที่แพร่หลายในหมู่นักวิชาการ สังคมวิทยากฎหมาย ประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายในชีวิตประจำวัน หรือการกระทำใดๆ เพื่อท้าทายกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ แทนที่จะเป็นการศึกษาบทบัญญัติกฎหมาย อันได้แก่ มาตรการบังคับใช้ ช่องว่างทางกฎหมาย ปัญหาข้อกฎหมาย ก็เปลี่ยนมาเป็นการยอมรับการสลายความ เป็นศูนย์กลางของกฎหมาย (Marshall and Barclay 2003, 617) และให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์เรื่องเล่าประสบการณ์ของประชาชนธรรมดาสามัญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมจากการที่กฎหมายมีผลกระทบต่องานชีวิตประจำวันของพวกเขา

อีวิกและซิลบีได้เขียนหนังสือ *The Common Place of Law: Stories from Everyday Life* (1993) โดยกล่าวถึงผลการศึกษาของพวกเขาว่าจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 141 คนที่อาศัยในนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา พวกเขาพบว่าปฏิบัติการของกฎหมายที่ปรากฏในชีวิตประจำวันทำให้คนธรรมดาทั่วไปที่มีใช้ผู้กระทำการทางกฎหมายที่เป็นทางการ เปรียบเสมือนเป็นผู้สร้างกฎหมาย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายคือสิ่งที่คนทั่วไปคิดว่า เป็น คือสิ่งที่คนทั่วไปพูด ว่ามันเป็น และสิ่งที่พวกเขากระทำ เพื่อที่จะนำความหมายที่พวกเขาสร้างขึ้นนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติ (Marshall and Barclay 2003, 621)

นอกจากนี้ อีวิกและซิลบียังได้ทำการศึกษาที่สำคัญของพลเมืองจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยตั้งคำถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเหตุการณ์และประสบการณ์ประจำวัน ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความรำคาญ จากนั้น ทำการตรวจสอบและวิเคราะห์การเล่าเรื่องเพื่อตีความเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมาย ข้อค้นพบคือการจัดกลุ่มความคิดของคนทั่วไปที่มีต่อกฎหมายนั้น สามารถแบ่งออกได้

เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งมีความเคารพต่อกฎหมายโดยเห็นว่าทุกคนเท่าเทียมกันเบื้องหน้ากฎหมาย กฎหมายเป็นใหญ่และมีความเป็นกลาง กลุ่มที่สองเห็นว่ากฎหมายเป็นกลยุทธ์ที่ให้ผลประโยชน์พิเศษแก่ผู้ที่มีทักษะเฉพาะในการใช้กฎหมายและกลุ่มที่สามคือผู้ที่ต่อต้านกฎหมายโดยเชื่อว่ากฎหมายเป็นพลังอำนาจกดขี่

งานวิจัยเกี่ยวกับจิตสำนึกมักจะต้องคำถามเกี่ยวกับความหมายของกฎหมาย (legal meanings) ที่ผู้คนยึดโยงอยู่กับเหตุการณ์และประสบการณ์ ซึ่งก็คือวิธีที่ประชาชนธรรมดาสามัญทำความเข้าใจและใช้กฎหมาย งานวิจัยตามแนวจึงนำมามุมมองประกอบสร้าง (constitutive perspective) มาใช้แทนที่จะวางหลักให้กฎหมายเป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ไขความขัดแย้ง แนวทางนี้ได้ตั้งคำถามว่ามโนทัศน์ทางกฎหมายมีอิทธิพลต่อเป้าหมายทางเลือกและปัญหาของปัจเจกชนธรรมดาสามัญได้อย่างไร

อีกงานวิจัยที่น่าสนใจเป็นของ David M. Engel and Jaruan S. Engle (2001) ศึกษาเกี่ยวกับผู้บาดเจ็บและคดีละเมิดที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางกฎหมายและการรับรู้กฎหมาย พวกเขาได้ทำการศึกษาสองช่วงระยะเวลา ครั้งแรกช่วง พ.ศ. 2508-2517 และครั้งหลังช่วง พ.ศ. 2535-2540 โดยใช้กรอบแนวคิดจิตสำนึก อันมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. กรอบคิดด้านพื้นที่และเวลา (Spatial and temporal framework)
2. อัตลักษณ์และตัวตน (Concept of self)
3. ความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคมชุมชน (Community, social network and relationship)
4. ความคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมและวิธีพิจารณาความ (Justice and procedure)
5. จักรวาลวิทยาและความเชื่อทางศาสนา (Cosmology and religious belief)

ประเด็นคำถามสำคัญในงานวิจัยนี้คือว่าโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดผลอะไร

ต่อวัฒนธรรมทางกฎหมายและการรับรู้กฎหมายของคนทั่วไป จากข้อสันนิษฐานที่ว่าคนส่วนใหญ่คิดว่า โลกาวัดน์มีส่วนทำให้ผู้คนเคารพและเชื่อมั่นในกฎหมาย และยังเชื่อว่าโลกาวัดน์ทำให้เกิดการตื่นตัวเรื่องสิทธิ และพร้อมที่จะใช้กฎหมายในการเรียกร้องความยุติธรรม แต่ข้อค้นพบที่ปรากฏคือแม้ว่าจะเข้าสู่สังคมโลกาวัดน์ ซึ่งเข้าใจว่าจะมีการใช้กฎหมายมากขึ้นแต่กลับพบว่า ผู้คนรับรู้กฎหมายและใช้สิทธิทางกฎหมายน้อยลงกว่าเดิม และมีแนวโน้มที่จะมองกฎหมายในแง่ลบและไม่ใช้กฎหมายเลยด้วย ทั้งนี้ เนื่องมาจากความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีความโดดเด่นเหนือกว่าองค์ประกอบอื่นๆ อีก 4 องค์ประกอบของ Engel

สำหรับงานวิจัยของผู้เขียน จากการนำกรอบแนวคิดนี้มาศึกษาของ Engel มาใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์บริบท ประสบการณ์ และพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพาน ผลการศึกษาที่ได้รับกลับตรงข้ามกับงานวิจัยของ David M. Engel and Jaruwat S. Engle ที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มนี้มีความตื่นตัวในการศึกษาและใช้สิทธิชุมชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2550 (ระยะเวลาการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มนี้ยาวนานตั้งแต่ 2540-2558 (ปัจจุบัน)) โดยผลการนำแนวคิดนี้มาศึกษา 5 ประการของ Engel มาเป็นกรอบในการศึกษา ปรากฏข้อค้นพบที่ขัดแย้ง ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของชุมชนนั้นมีความโดดเด่นอย่างมาก โดยเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านกรูด-บางสะพานผ่านวิกฤติการณ์กรณีโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด โรงถลุงเหล็กและโครงการนิคมอุตสาหกรรมที่กำลังเข้ามาในพื้นที่ ตามนโยบายของรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2540-2549 และกลายเป็นชุมชนตัวอย่างด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแกนนำชุมชนคือจินตนา แก้วขาว ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติอันดับหนึ่งจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ปปช.) เพื่อเป็นรางวัลตอบแทนการให้ถ้อยคำหรือแจ้งเบาะแสอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการ

ทุจริต ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเธอได้รับรางวัลเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2558 ในบทความนี้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอเฉพาะอัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์บ้านกรูด-บางสะพาน เพื่อจะได้สามารถแสดงภาพรายละเอียดอัตลักษณ์ที่มีลักษณะโดดเด่นของพวกเขา ซึ่งเป็นตัวอย่างชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพาน จิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์

การรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนบ้านกรูดเมื่อรับรู้ว่าการโรงไฟฟ้าถ่านหินจะเกิดขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2540 มีลักษณะร่วมไม่แตกต่างกัน คือไม่รู้จะเริ่มตันตรงไหน จับตันชนปลายไม่ถูก มีการจับกลุ่มพูดคุยกันเพียงไม่กี่คนในระยะแรก และขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากสิบคน เป็นหลายสิบคน นับร้อยและนับพันคน ชาวบ้านหลายคนจำเป็นต้องวางมือจากการทำมาหากินในชีวิตประจำวัน เพื่อหารือกินว่าจะหาแนวร่วมและทำมวลชนกันอย่างไร ชาวบ้านที่เป็นแกนนำประมาณ 5 คน เห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องทำไบโพลีแฉกชาวบ้านในชุมชนเพื่อนัดหมายการประชุมขึ้นครั้งแรก

ลุงต่อผู้ตั้งแต่โรงไฟฟ้า เห็นเขามาเปิดเวทีแถวสถานีรถไฟบ้านกรูด ลุงพาแฟนไปฟังผลกระทบของโรงไฟฟ้าต่อสิ่งแวดล้อม มันมีมลพิษถึงตายได้เลย แล้วก็ไปเวทีชุมนุมจัดขึ้นหลายครั้ง ลุงไปทุกครั้ง มีครั้งหนึ่ง พี่น้องแม่เมาะขึ้นเวที ลุงได้ยินพี่น้องแม่เมาะบอกว่า ‘พี่น้อง ถ้ารวมตัวกันได้เสีย ตันเดียวก็อย่าให้เขาสร้างมันจะคัดค้านกันยาก’ ลุงก็เชื่อมาตลอด และไม่ยอมหยุดการต่อสู้เลยแม้แต่ครั้งเดียว ลุงไปไม่ได้ก็ให้แฟนไป แฟนไปไม่ได้ก็ให้ลูก ให้หลานไป (ชวยา โกลล, สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2556)

ลุงช่วย โกลส อายุ 77 ปี (พ.ศ. 2556) ประกอบอาชีพชาวประมง ชาวสวน และช่างไม้ เล่าให้ฟังด้วยสีหน้าภาคภูมิใจในวีรกรรมเมื่อ พ.ศ. 2540 ว่าขณะนั้นเขาอายุ 62 ปีแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ออกมาต่อสู้ มีอายุไล่เลี่ยกับลุงช่วยทั้งนั้น คนยิ่งสูงวัยยิ่งรักบ้านเกิด เพราะมีความผูกพันในพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินมากกว่าและต้องการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ลูกหลาน กอปรกับการที่จะต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกหลานออกมาเจริญรอยตาม แม้สังขารจะไม่ไหวแล้ว ลุงช่วยได้เล่าให้ฟังถึงลุงสับหรือคนหนึ่ง อายุกว่า 70 ปี ในสมัย พ.ศ. 2540 ที่เริ่มการต่อสู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด มาด้วยกัน จนกระทั่งชาวบ้านได้รับชัยชนะ แม้ว่าลุงสับหรือคนนั้นจะเสียชีวิตไปหลายปีแล้ว แต่ลุงช่วยก็บอกว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยังชื่นชมและกล่าวขวัญถึงลุงสับหรืออยู่ โดยลุงสับหรือมีวิถีคิดและพฤติกรรมที่ชัดเจนเกี่ยวกับ “การไม่เผาผี” กล่าวคือลุงสับหรือปฏิเสธการประกอบพิธีฌาปนกิจศพให้กับผู้สนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ซึ่งลุงช่วยบอกว่าแบบนี้ถือว่าเป็นการคว่ำบาตร ไม่เผาผีกันเลย สิ่งที่ลุงช่วยเล่าให้ฟังเกี่ยวกับลุงสับหรือที่ไม่เผาผีฝ่าย “เอาโรงไฟฟ้า” สอดคล้องกับข้อความที่จินตนา แกนขาว แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน (2555, 82) เขียนไว้ในหนังสือประชาธิปไตยกับการปกป้องทรัพยากรชุมชน

การที่สับหรือ ซึ่งมีหน้าที่เผาศพประกาศทางสื่อมวลชนว่า จะไม่เผาผีให้กับชาวบ้านที่สนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้า เด็ดขาด และไม่ให้เผาในวัดที่สับหรือท่านนี้รับผิดชอบ การไม่เผาผีของฝ่ายตรงข้ามกับสับหรือที่มีหน้าที่เผาศพที่ประกาศทางสื่อมวลชนทั้งหมดว่าจะไม่เผาผีให้กับชาวบ้านที่สนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเด็ดขาด และไม่ให้เผาในวัดที่สับหรือท่านนี้รับผิดชอบ ผู้สนับสนุนโรงไฟฟ้าก็ต้องไปหา วัดที่สนับสนุนเผาศพญาติพี่น้องของตัวเอง ทำให้เป็นเรื่องที่น่าอดสูเป็นอย่างมากในสังคมที่เป็นสังคมเมืองพุทธ การแยก

วัดกันทำบุญและการแยกวัดกันเผาศพมิให้เห็นจริงในพื้นที่
ที่เกิดการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ สิ่งที่ได้พบและพยายาม
บอกกล่าวอย่างไม่อายว่าความต้องการให้สังคมได้สื่อสารใน
ประเด็นเหล่านี้ให้เป็นที่ยอมรับเพื่อรัฐบาลจะได้ทบทวนก่อนที่
สังคมในแต่ละพื้นที่จะแตกแยกมากขึ้นเพราะที่ใดที่เกิดความ
แตกแยกระหว่างสังคมที่ถูกลามมาในศาสนา ย่อมชี้ให้เห็น
ความเสื่อมนั้นได้ไม่ยาก

จินตนาเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า “ย้อนหลังไปดูข่าวทางสื่อหลายช่องมี
สัปเหร่อคนหนึ่งบอกว่าใครหนุโรงไฟฟ้า จะไม่เผาผี ตอนสู้โรงไฟฟ้า แก
อายุ 70 กว่า สัปเหร่อจะมีระเบียบของเขา ถ้าแกไม่เผา ญาติก็ต้องเอาไป
เผาวัดอื่น ไม่มีใครเผาให้ เพราะแกเผาประจำ เป็นวิธีอหิงสา”⁵ จินตนาเล่า
เสริมว่าความรู้สึกของชาวบ้านที่มีความเห็นไม่ตรงกัน “ตายก็ไม่ไปเผาผี ถ้า
พี่น้องมีความเห็นไม่ตรงกันก็ตัดขาดกันได้เลย” ลุงสัปเหร่อเสียชีวิตไปเมื่อ
สามปีที่แล้ว (พ.ศ. 2555) ขณะอายุได้ 84 ปี เมื่อสิ้นลุงสัปเหร่อไปแล้ว ลุง
ช่วยจึงได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคลที่อาวุโสสูงสุดในกลุ่มอนุรักษ์
บ้านกรูด โดยออกมาเคลื่อนไหว ประชุมและชุมนุมแทบทุกครั้ง ทั้งนี้ ผู้เขียน
ได้มีประสบการณ์โดยตรงจากการเห็นลุงช่วยเข้าร่วมประชุมกลุ่มอนุรักษ์
บ้านกรูดที่บ้านแกนนำที่จัดให้มีการประชุมในวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ ลุง
ช่วยมีบทบาทสำคัญในการช่วยวางแผนกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวต่อสู้
คัดค้าน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นลุงช่วยเดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อร่วมชุมนุม
กับพี่น้องกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด และเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ บางสะพาน กรณี
คัดค้านโครงการนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน ที่การนิคมอุตสาหกรรม
แห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2555 จนกระทั่งมีการประกาศยกเลิกโครงการนิคม
อุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน เมื่อเดือนธันวาคม 2555

นอกจากลุงช่วยแล้ว ผู้เขียนได้มีโอกาสสัมภาษณ์ชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์
บ้านกรูด และเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ บางสะพานอีกหลายคน โดยอาจกล่าว

ได้ว่าเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ บางสะพานมีกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูดเป็นพี่เลี้ยง และสนับสนุนให้ต่อสู้คัดค้านโรงถลุงเหล็กและนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก บางสะพาน ซึ่งทุกคนล้วนมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน อยู่ที่ว่าพวกเขามีบุคลิกภาพและศักยภาพอะไรที่จะช่วยสนับสนุนกิจกรรมการ เคลื่อนไหวของกลุ่มและอยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือบริบทใดที่พวกเขาจะสามารถ เข้ามามีส่วนร่วมได้

ชาวประมงอีกคนหนึ่งที่สมควรกล่าวถึงในที่นี้คือ ชัยณรงค์ น้อยผล อายุ 53 ปี อาชีพชาวประมงเรือเล็ก เขาเล่าประสบการณ์ให้ฟังว่าตั้งแต่มีโครงการ โรงไฟฟ้าปรากภูตัวขึ้นในชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2540 หลายคนทำอาชีพประมง เรือเล็กหวั่นวิตกว่าจะมีผลกระทบต่ออาชีพตนเอง แต่ก็มีบางคนที่มีมองว่าจะมี อาชีพใหม่ ๆ และมีการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้กับชุมชน จึงเป็นความเห็นต่าง ที่นำไปสู่ความขัดแย้งในหมู่ญาติพี่น้องของเขาเอง และหลายครัวเรือนใน หมู่บ้าน สำหรับกลุ่มเครือข่ายของเขา เขาเป็นเหมือนแกะดำในหมู่บ้านชาว ประมงริมหาดที่มีอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน ญาติพี่น้องของเขาเมื่อรู้ข่าวว่าเขาเข้า กลุ่มคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ปัญหาทะเลาะเบาะแว้งก็ตามมาไม่ได้ หยุดหย่อน เขามีความเชื่อมั่นเสมอว่าการกระทำและระยะเวลาจะเป็นเครื่อง พิสูจน์สิ่งที่เขาปรารถนาให้ญาติพี่น้องของเขาได้เข้าใจถึงคุณค่าในสิ่งที่เขาต้อง รักษาเอาไว้ด้วยชีวิต

เขาร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูดมาตั้งแต่ยุคแรกของการ ต่อสู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด เขาเล่าว่าสมัยนั้นเขาอายุ 37 ปี เกิดที่ ตำบลธงชัย เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นก็เดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างที่กรุงเทพฯ เป็นเวลา 16 ปี แต่ทนค่าครองชีพต่อไปไม่ไหว จึงกลับมาอยู่ที่ชุมชนบ้านกรูด และทำอาชีพประมงเรือเล็กเช่นเดียวกับพ่อแม่ ทราบข่าวการเคลื่อนไหวของ นายทุนที่เข้ามาในพื้นที่ตั้งแต่ พ.ศ. 2539 แต่ยังไม่ชัดเจนว่ามาทำอะไรในพื้นที่ บ้านเกิดของเขาที่แน่ชัด จนกระทั่ง พ.ศ. 2540 ความจริงถูกเปิดเผยว่าโครงการ โรงไฟฟ้าบ้านกรูดกำลังจะเกิดขึ้นที่นี่ ชาวบ้านเริ่มรวมตัวกันและออกมา เคลื่อนไหวคัดค้าน ในขณะที่ชาวบ้านที่มีความเห็นต่างออกไป ก็มองว่าเป็น

เรื่องนโยบายการพัฒนาของรัฐ ชาวบ้านไม่ควรต่อต้าน เขาเล่าถึงความรู้สึกที่มีต่อความแตกแยกในชุมชนให้ผู้เขียนฟังว่า

หากมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นที่ไหน เราไม่กลัวที่จะทะเลาะกับคนนอกพื้นที่ที่มีรากล้าทำลายความสงบสุขของธรรมชาติ เราแต่ที่ทำให้หัวใจเราเจ็บก็คือเราถูกญาติพี่น้องรังเกียจหาว่าชาวโลก โลกที่กำลังพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งที่เราก็ตอบรู้ตามประสาที่เราเชื่อว่าถ้าทะเลไม่มีกั้น หอย ปู ปลา เราจะอยู่กันได้ยังไง (ชัยณรงค์ น้อยผล, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2556)

เขาประสบปัญหาพี่น้องทะเลาะกันเช่นเดียวกับหลายครอบครัวในชุมชน คำบอกเล่าของเขาสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของจินตนาที่ปรากฏในนิตยสารสารคดี

“มีพี่น้องในครอบครัวหนึ่งคุยกันไม่รู้เรื่องก็ใช้กำลัง ใช้กรรไกรแทงกัน พ่อแม่ก็ให้เคลียร์กัน อย่าทะเลาะกัน ให้น้องขอโทษพี่ ดิฉันเองก็ช่วยให้เขาดีกัน อย่าทะเลาะกัน คดีก็จบลงเรียบร้อยที่โรงพัก แต่ปรากฏว่าทางโรงไฟฟ้าไปยุให้ฝ่ายหนึ่งไปแจ้งความที่โรงพักอีกอำเภอหนึ่ง เรื่องถึงศาลจึงโดนปรับทั้งคู่ และยังมีอีกหลายครอบครัวที่มีปัญหาในลักษณะเช่นนี้” (วันชัย 2544, 101)

ชัยณรงค์มีปัญหาไม่ลงรอยในกลุ่มพี่น้องนับตั้งแต่โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดเข้ามาแทรกตัวอยู่ในชุมชนโดยมีกำหนด ผู้ใหญ่บ้านให้การสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการจัดส่งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เดินสายเคาะประตูตามบ้านรับสมัครงานกันถึงหน้าประตู หลายคนได้รับข้อเสนอมีงาน

ประจำและเงินเดือนที่เป็นรายได้แน่นอน พี่น้องของชัยณรงค์รับข้อเสนอนี้ ในขณะที่เขาคิดต่างจากพี่น้องคนอื่นที่ทำอาชีพประมงเหมือนกัน เขารู้สึกถึงความไม่ชอบมาพากลของโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดตั้งแต่แรกเริ่มที่จะมีการสร้างสะพานเพื่อรับถ่านหินเข้าโรงงานระยะทางยาวประมาณ 4 กิโลเมตร โดยจะต้องมีการตอกเสาเข็ม 25 เมตรต่อต้น ใช้เสาเข็มประมาณ 160 ต้น ซึ่งเป็นที่น่าเชื่อถือเกินว่าการตอกเสาเข็มในทะเลจะต้องทำลายระบบนิเวศน์ทางทะเล ปะการัง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และเมื่อไม่มีที่อยู่อาศัยอีกต่อไปแล้ว สัตว์น้ำก็ต้องอพยพไปหาที่อยู่ใหม่ ชาวประมงชายฝั่งทะเลจำนวนมากจะได้รับความเดือดร้อนจากการทำมาหาเลี้ยงชีพ และผลกระทบที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการทำลายทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว ทั้งนี้ แม้ว่าทางโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดจะพยายามอย่างยิ่งในการประชาสัมพันธ์โดยอ้างว่าพื้นที่ก่อสร้างเป็นเพียงโคลนทรายราบเรียบไม่มีโขดหินหรือแนวปะการังในแนวก่อสร้างและยังอ้างว่าเสาเข็มที่ปักลงไปในทะเลจะทำหน้าที่เป็นปะการังเทียมให้สัตว์น้ำได้ยึดเกาะ แต่เขาก็ยังไม่ไว้วางใจ ขณะเดียวกันเขาก็อยู่ในช่วงการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อเสนอที่โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดหยิบยื่นให้พิจารณา

บอกตามตรงว่า ผมใช้เวลาตัดสินใจอยู่พอสมควร เพราะบริษัทที่จะสร้างโรงไฟฟ้าเสนอให้อោเรือไปรับจ้างโดยสารขนส่งคนงานก่อสร้างทำเรือเงินเดือนๆ ละ 15,000 บาท ในการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้า สิ่งที่เราเริ่มต้นดำเนินการก่อนคือการสร้างท่าเรือ เรายังไม่ได้เริ่มสร้าง แต่เขามาถามว่าใครมีเรือบ้าง ผมถามว่าคุณจะสร้างสะพานแบบไหน ขวางทางน้ำหรือเปล่า ผมต้องหากินแถวนั้น เวลาจะข้ามไปหากินที่เกาะร่ำรำ ผมจะไปหากินไม่ได้ เขาบอกว่าจะทำสะพานโค้งเปิดได้ มีไฟใต้สะพาน มันเหลือเชื่อ และถึงเชื่อว่าจะทำได้จริง ผมก็คิดว่ามันไม่ถาวร ว่าจ้างผมเดือนละ 15,000 บาท

จำนนไหม เป็นการจ้างรับขนส่งคนไปทำงานต่อม่อ เป็นงานชั่วคราว ไม่ยั่งยืน จากประสบการณ์ที่เราไปอยู่กรุงเทพฯ พอว่างงาน เราก็ไปเที่ยวชายทะเล เห็นแหลมฉบัง ศรีราชา อาชีพประมงต้องล่มสลายไปเพราะมีท่าเรือแย่งมันสำหรับหลังขนาดแค่อุตสาหกรรมขนาดเล็กนะ ยังทำให้หากินในทะเลไม่ได้อีก เราจึงไม่เชื่อว่าเขาจะทำได้จริงในสิ่งที่พูดไว้ เขาแค่ล่อหลอกเรา

จากประสบการณ์ที่เขาเคยไปอยู่กรุงเทพฯ ยามว่างงาน เขาก็มักจะไปเที่ยวชายทะเล และเห็นแหลมฉบังและศรีราชาเป็นกรณีตัวอย่างของอาชีพประมงเรือเล็กที่ต้องล่มสลายลงไป เพราะมีท่าเรือของโรงงานแย่งมันสำหรับ ซึ่งเขามองว่าไม่ใช่โรงงานอุตสาหกรรมหนัก แต่ก็ยังเป็นสาเหตุทำให้อาชีพประมงต้องสาบสูญไปเสมือนว่าไม่เคยมีอาชีพพื้นที่นี้มาก่อน “แล้วหากว่าโรงไฟฟ้าตั้งขึ้นที่บ้านผมล่ะ ผมจะทำมาหากินอะไร ผมไม่เชื่อว่าเขาจะทำได้อย่างที่เขาพูด” ในที่สุดชัยชนะรงค์ก็ได้ตัดสินใจเลือกเส้นทางคนละเส้นทางกับญาติพี่น้องและเพื่อนร่วมอาชีพประมงคนอื่นๆ อีกหลายคนสำหรับเขาแล้ว เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าตกใจอย่างยิ่ง เพราะทันทีที่เขาตัดสินใจเลือกที่จะต่อสู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกูด ความสัมพันธ์ภายในเครือญาติย่อมต้องขาดสะบั้นลง พี่น้องมองหน้ากันไม่ได้ เจอกันที่ไร ต้องทะเลาะเบาะแว้งถึงขั้นลงมือลงไม้กัน จนพ่อแม่ต้องร้องไห้อ่อนน้อมไม่ให้มีเรื่องมีราวกัน เขาจึงต้องเป็นฝ่ายหลบหน้าญาติพี่น้องเพื่อไม่ให้พ่อแม่ต้องเป็นทุกข์ สำหรับเขาแล้ว แม้ว่าจะเป็นเพียงคนเดียวในหมู่ญาติมิตรที่มีความคิดเห็นแตกต่าง แต่ถ้าสิ่งที่เขาเชื่อเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมแบบยั่งยืน เขายอมเป็นแกะดำที่ถูกญาติพี่น้องขับออกจากฝูง และเขาก็ทำเช่นนั้นจริงๆ โดยในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวต่อสู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกูด เขาแทบจะไม่กลับไปเยี่ยมพ่อแม่เลยเพื่อจะได้ไม่ต้องทะเลาะกับญาติพี่น้องคนอื่น ๆ เขาใช้ชีวิตอยู่กับการทำประมงเพื่อหาเลี้ยงชีพ และ

เข้าร่วมการประชุม ชุมชุม ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการสนับสนุนกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรุดเพื่อยุติโครงการโรงไฟฟ้าหินกรุด เขายอมรับว่าในช่วงที่แยกตัวออกมาจากญาติพี่น้อง และอยู่ท่ามกลางเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เขาได้แต่รอคอยว่าวันหนึ่งเขาจะได้กลับบ้านไปหาพ่อแม่และญาติพี่น้องของเขา โดยหวังว่าพวกเขาทั้งหมดจะเข้าใจในสิ่งที่เขาทำ และแล้ววันนั้นก็มาถึง วันที่โครงการโรงไฟฟ้าหินกรุดถูกยกเลิกการก่อสร้าง ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านที่ไม่เข้าใจว่ากลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรุดขัดขวางโครงการที่รัฐสนับสนุนทำไม ณ วันนั้น พวกเขาเข้าใจเป็นอย่างดี วิถีชีวิตและอาชีพที่พวกเขาเป็นและมีอยู่ไม่ได้หายสาบสูญไปไหน

สำหรับชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่มีรากเหง้าบรรพบุรุษร่วมกันมายาวนาน ความเป็นเครือญาติคือหัวใจของชุมชน แต่เพราะผลประโยชน์ที่โครงการโรงไฟฟ้าหยิบยื่นกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความเป็นเครือญาติแตกสลายลง หรือหากว่าทุกคนในชุมชนบ้านกรุดมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนคงจะไม่เกิดขึ้นบานปลาย จนถึงวันนี้ วันที่เขายังร่วมต่อสู้คัดค้านนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพานกับแม่ของเขาอยู่ เขายอมรับว่าเขาไม่เคยคิดหรือไม่เชื่อมั่นเลยว่าพ่อของเขาจะหันกลับมามองเห็นคุณค่าในสิ่งที่เขาและแม่กำลังทำ โดยนัยนี้ ผู้เขียนเห็นว่าจิตสำนึกอนุรักษ์ อาจเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือมีเช่นนั้นก็ต้องมีการปลูกฝังมาตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อมีภัยเกิดขึ้นกับสิ่งที่พวกเขารักและหวงแหน จิตสำนึกในการอนุรักษ์ที่มีอยู่ก็จะปรากฏให้เห็น

เสียงสะท้อนที่ปรากฏให้เห็นหลากหลายแง่มุมเกี่ยวกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ไม่สามารถวัดระดับได้ว่าใครมีมากน้อยกว่ากันเพียงไร แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนสัมผัสได้ว่าพวกเขามีส่วนร่วมกันคือ “สู้โดยไม่มีเงื่อนไขจนกว่าชีวิตจะหาไม่” ฟังดูแล้วเหมือนภาษาเด็ก แต่นี่คือความจริงที่ผู้เขียนได้ยินจากปากของชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรุดหลายคน และไม่ใช่เพียงแต่การแสดงออกทางคำพูดเท่านั้น การกระทำของพวกเขาที่เริ่มต่อสู้อย่างตั้ง

วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยชรา ไม่ว่าจะอายุมากขึ้นแค่ไหน พวกเขายังคงใช้ชีวิตคู่ขนานกันไประหว่างการทำมาหากินกับการประชุมเฝ้าระวัง และการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องทั้งการชุมนุม ยื่นข้อเรียกร้องและการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินการโครงการพัฒนาต่างๆ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นอกจากวัยที่ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเคลื่อนไหวต่อสู้แล้ว ความพิการของร่างกายก็ยังไม่ใช่อุปสรรคที่จะอยู่นิ่งเฉย หากยังพอมีแรงเดินไหว พวกเขาไม่เคยปริปากบ่น ไม่เคยย่อท้อ และที่สำคัญไม่เคยหยุด เพื่อรอให้คนอื่นทำ โดยที่เราไม่ต้องทำ

บุคคลที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นผู้หญิงที่ร่างกายไม่เหมือนคนปกติทั่วไป แต่มีจิตใจที่แข็งแกร่ง อดทนจนถูกนำมากล่าวเป็นตัวอย่างในการทำมวลชนให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวคัดค้าน เธอเป็นผู้หญิงร่างเล็กมีลักษณะเหมือนคนแคระ ช่วงสะโพกถึงขาข้างหนึ่งของเธอพิการลีบเล็ก เดินไม่ค่อยสะดวกต้องใช้ไม้เท้าค้ำยันเวลาเดิน ผู้เขียนเห็นเธอหลายครั้งแล้วในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2555-2556 ที่มีการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน เธอมีชื่อว่าบัวผัน เจริญณี อายุ 45 ปี ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับตัวเธอส่วนใหญ่ เพื่อนในกลุ่มที่เป็นคนพาเธอไปไหนมาไหนจะช่วยเล่าให้ฟัง สิ่งที่เธอบอกผู้เขียนมีเพียงว่าบ้านของเธออยู่ใกล้พื้นที่ที่จะก่อสร้างโรงงาน ห่างกันไม่ถึง 1 กิโลเมตร ถ้าสร้างนิคมอุตสาหกรรม เพียงข้ามคลองมาก็ถึงบ้านเธอแล้ว เธอจึงเข้าร่วมต่อสู้คัดค้านกับเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ บางสะพาน โดยมีกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูดเป็นทั้งพี่เลี้ยงคอยแนะนำการเคลื่อนไหวและร่วมต่อสู้คัดค้านด้วย เธอเล่าสั้นๆ ว่าเธอออกมาร่วมชุมนุมตั้งแต่เริ่มมีการคัดค้านโรงงานถลุงเหล็กบางสะพานครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2550 ตอนนั้น มีการชุมนุมในป่าพรุ และก็ย้ายมาชุมนุมต่อกันที่ศาลากลางของตำบล สิ่งที่ผู้เขียนจำเป็นต้องถามด้วยความเกรงใจอย่างยิ่งคือเรื่องการเดินทาง เธอลำบากมากน้อยเพียงไร และคำตอบที่ผู้เขียนได้รับก็เป็นเพียงคำพูดด้วยน้ำเสียงปกติธรรมดาว่า “เดินไม่สะดวกเท่าไรหรอก แต่ไม่เป็นอุปสรรคในการเดินทางไปชุมนุม ไม่เคย

ท้อเลย เดินไปเรื่อย ๆ ของเรา ตอนพี้น้อยขึ้นศาลก็ไปช่วยเชียร์ที่ศาล”
(บัวผัน เจิตมณี, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2557)

เธอไม่จำเป็นต้องบอกว่ารักบ้านเกิดแค่ไหน ไม่จำเป็นต้องบอกว่าอยากปกป้องบ้านเกิดอย่างไร เธอแค่พาตัวเองเดินไปร่วมชุมนุม แค่ช่วยยกเก้าอี้ของ ถืออุปกรณ์เครื่องใช้ให้กลุ่ม แค่ช่วยเก็บกวาดเช็ดถู ทำความสะอาดบริเวณพื้นที่หลังจากเสร็จสิ้นการชุมนุมทุกครั้ง สิ่งที่เราดูเหมือนเล็กน้อยมาก เมื่อเทียบกับสมาชิกในกลุ่มคนอื่นๆ ที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวโดยแสดงออกถึงพลังและศักยภาพที่เหนือกว่า แต่อย่างที่เราเขียนเกริ่นนำในตอนแรกแล้วว่าจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัตถุประสงค์ไม่ได้ว่าใครมีส่วนร่วมมาก ช่วยเหลือกลุ่มมาก จึงแสดงให้เห็นว่ามีจิตสำนึกมากกว่า ขึ้นชื่อว่ามีความสำคัญในการอนุรักษ์ แล้ว มันคือน้ำหนึ่งใจเดียวที่พวกเขามีส่วนร่วม และความเสมอต้นเสมอปลายที่ต่อสู้มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ หลายคนผ่านสนามการต่อสู้คัดค้านตั้งแต่โครงการโรงไฟฟ้าหิกรูด จนกระทั่งถึงโครงการนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน จิตสำนึกในการอนุรักษ์ที่เคยมีอยู่อย่างไรไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาตลอดระยะเวลา 18 ปีแห่งการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนของพวกเขา บุคคลสำคัญคนสุดท้ายที่เป็นตัวแทนในการแสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกในการอนุรักษ์ที่ไม่เคยแปรผันและแปรพักตร์ ซึ่งเป็นบุคคลตัวอย่างที่ชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูดให้ความเคารพนับถือในฐานะ “เงาของผู้นำ” อันเป็นสัญลักษณ์แห่งความซื่อตรง ขาดเขาคนนี้เมื่อไร แกนนำกลุ่มจะถูกตั้งคำถามทันที บุคคลสำคัญคนนี้ชื่อว่า กวงเล้ง ศรีช่วงประเสริฐ อายุ 66 ปี ชาวสวนมะพร้าว เขาเป็นชาวบ้านชุมชนบ้านกรูดธรรมดาๆ คนหนึ่ง ซึ่งเคยติดตามแกนนำในยุคแรกๆ ของกลุ่มอนุรักษ์ คนแล้วคนเล่า เขากล่าวว่า “ผู้นำคนเก่าหลงทาง เคยร่วมต่อสู้กับชาวบ้านอยู่ดีๆ ตอนหลังพอได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำท้องถิ่น ก็บอกให้ปลดป้าย ‘คัดค้านไม่เอาโรงไฟฟ้า’ ออก” เมื่ออดีตแกนนำกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูดที่เคยรับปากกับชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูดก่อนก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นว่า ถ้าตนเองได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้นำท้องถิ่น จะ

เดินทางคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าเพื่อพี่น้องประชาชนเต็มที่ แต่ภาพที่ปรากฏในเวลาต่อมาคือนอกจากจะไม่เดินทางคัดค้านแล้วยังถอยหลังกลับไปยืนฝั่งตรงข้ามกับกลุ่มชาวบ้านที่เป็นผู้เลือกเขาขึ้นมาทำหน้าที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ทั้งที่เขาถูกคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นปากเป็นเสียงให้กับชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรุดได้ แขนงนำคนเก่าให้เหตุผลสั้นๆ ว่าในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขั้นตอนนโยบายการพัฒนาของรัฐไม่ได้

ระยะทางพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน แขนงนำคนแล้วคนเล่าหลุดออกไปจากวงโคจรของการต่อสู้คัดค้านโรงไฟฟ้า กวลงเล้งเป็นเสมือนเงาตามตัว แขนงนำกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรุดคนแล้วคนเล่า สำหรับเขาแล้ว เขามองตนเองเป็นแค่หาง เมื่อหัวไปทางไหน เขาก็จะเดินตามไปแต่โดยดี อุทิศตนเป็นบอดีการ์ดโล่มนุษย์ที่คอยปกป้องคุ้มครองแกนนำทั้งในที่โล่งแจ้งและที่รโฐาน

การประพฤติปฏิบัติเฉกเช่นผู้ติดตามคุ้มครองแกนนำของเขา มิใช่ว่าเขาไม่มีความคิดอ่านแบบผู้นำ เขามีจิตวิญญาณของการอนุรักษ์และปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าแกนนำรุ่นแล้วรุ่นเล่าที่ถูกกระแสดึงดูดจากอำนาจทางการเมืองหรือจากอะไรก็แล้วแต่พัดพาให้หายไป แต่เขาก็ไม่ได้ติดตามไปด้วย เขายังคงอยู่กับกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรุดและคอยเป็นองครักษ์พิทักษ์แกนนำจนมาถึงแกนนำคนปัจจุบัน เพราะฉะนั้นสิ่งเดียวที่ยึดโยงเขาไว้ให้ทำหน้าที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมิใช่ตัวบุคคลที่ถูกเลือกให้เป็นแกนนำ แต่คือจิตสำนึกของผู้มีใจ “อนุรักษ์” ที่มีอยู่ในตัวเขาเอง เขาจึงเป็นต้นแบบของผู้นำแห่งความซื่อสัตย์จงรักภักดี

“พี่กวลงเล้งเป็นสัญลักษณ์ของคุณงามความดีและความซื่อสัตย์ ตราบใดที่พี่กวลงเล้งยังอยู่กับพี่ แสดงว่าพี่ยังอยู่ในร่องในรอย ไม่หลงทางไปไหน” (จินตนา แก้วขาว, สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2556)

จินตนาเล่าเรื่องกงเล้งให้ฟังด้วยความชื่นชม เธอบอกว่าเมื่อก่อนกงเล้งเป็นนักมวย ปัจจุบันทำสวนมะพร้าวและรับจ้างขับรถในตลาด ไม่มีเมีย ไม่มีลูก ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ครองตนเหมือนพระที่อยู่ในศีลในธรรม ทานอาหารเพียงมือเดียว มีบุคลิกเงียบขรึม พูดน้อย คอยช่วยเหลืองานทุกประเภท และไม่เคยปริปากบ่นว่าอะไรเลย สำหรับจินตนาแล้ว การมีชาวบ้านที่มีบุคลิกลักษณะนี้อยู่ในกลุ่มอนุรักษ์ฯ แม้เพียงคนเดียวก็คุ้มค่าที่สุด เรื่องจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชื่อว่าหลายคนมีตรงนี้เหมือนกัน มิเช่นนั้น พวกเราคงรวมตัวกันไม่ได้มากมายหลายพันคนขนาดนี้ แต่การแสดงออกของชาวบ้านที่มีจิตสำนึกอนุรักษ์อาจจะแตกต่างกันออกไป กรณีของกงเล้ง เขารู้จักสภาพตนเองว่าคิดอะไรแบบมีชั้นเชิง ซัดซ่อนไม่เก่งและพูดไม่เป็น จึงไม่มีบุคลิกลักษณะที่จะออกมาทำหน้าที่แกนนำของชาวบ้าน สิ่งที่กงเล้งทำได้คืออาสาเข้ามาทำหน้าที่คุ้มกันแกนนำดูแลชาวบ้านที่มาร่วมชุมนุม และออกแรงทำงานโดยไม่ต้องร้องขอให้ทำ หากชาวบ้านที่ร่วมกระบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนของตนเองรู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความเสมอต้นเสมอปลายแบบกงเล้ง การต่อสู้ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม จินตนาบอกว่า “แม้เราเป็นเพียงไม้ซีก แต่ก็ทำให้ไม้ซุงสะเทือนได้”

สิ่งที่จินตนาเล่าให้ฟัง ไม่ผิดไปจากความเป็นจริงเลย ผู้เขียนลงพื้นที่ที่บ้านกรุดนับครั้งไม่ถ้วน (ช่วง พ.ศ. 2555-2557) เสมือนกลับไปเยี่ยมบ้านอีกหลังหนึ่งของตนเอง และบ่อยครั้งที่ไปถึงบ้านจินตนา ผู้เขียนจะเห็นกงเล้งนั่งอยู่บนแคร่ตัวเดิมอย่างเงียบ ๆ ในจำนวนน้อยครั้งที่ไม่พบเจอ ก็เพราะกงเล้งเข้าไปทำงานในสวนมะพร้าว จากภาพกงเล้งที่ปรากฏเป็นเงาของจินตนาอยู่เสมอนี้ จะต้องไม่ลืมว่าจากวันนั้นที่เป็นช่วงเวลาแห่งการต่อสู้อย่างขบเคี้ยวจนถึงวันนี้เหตุการณ์โครงการโรงไฟฟ้าหินกรุดยุติลงแล้ว แต่ผู้เขียนยังคงพบเจอกงเล้งทำหน้าที่คุ้มกันแกนนำของเขาอยู่นั้นเป็นเพราะอะไร เพราะเขาเชื่อว่าแม้ว่าแกนนำคนนี้จะทำหน้าที่ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรุดสำเร็จลุล่วงแล้ว แต่เธอก็ยังอยู่ใน

ช่วงเวลาแห่งความไม่ปลอดภัยจากคติความที่ยังอยู่ในชั้นศาลและในฐานะพยานของคดีต่างๆ ที่เกี่ยวโยงกับเหตุการณ์ต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนในพื้นที่

จิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ได้อยู่ที่ระดับการศึกษา กวลงเล้งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา แขนนำคนแรกๆ ของกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรุดจบการศึกษาเทียบเท่าระดับอนุปริญญาตรี เขาเคยมีความเชื่อ เคยมีความศรัทธาในแกนนำกลุ่มว่าขนาดจบการศึกษาสูง ยังยอมเสียสละตนเองทำเพื่อชาวบ้านได้เพียงนี้ แล้วเขาซึ่งไม่มีความรู้อะไรมากนักสิ่งที่ทำได้คือการใช้แรงกายและแรงใจเท่านั้น แต่มาถึงตอนนี้ที่มีบทพิสูจน์วัดใจคน การศึกษาในระดับสูงขึ้นไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์แต่อย่างใด

เรื่องเล่าของกวลงเล้งเกี่ยวกับแกนนำคนก่อนและการกระทำของกวลงเล้งที่เผยออกมาให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้คนที่อยู่รอบข้าง โดยเฉพาะแกนนำคนปัจจุบันที่สะท้อนความเป็นตัวตนของเขาให้ผู้เขียนรับรู้ ทำให้ผู้เขียนตระหนักถึงคุณค่าของคนตัวเล็กตัวน้อยในกลุ่มอนุรักษ์ฯ คนที่ไม่มีปากไม่มีเสียงอะไรในกลุ่ม และมักจะถูกมองข้ามจากสื่อที่เข้ามาสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่หรือในที่ชุมนุม คนที่สื่อสารไม่เก่ง บอกใครไม่ได้ว่าตนเองมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์แค่ไหน แต่ได้พิสูจน์ด้วยระยะเวลาอันยาวนานนับ 18 ปี (พ.ศ. 2540-2558) ว่าเขารักบ้านเกิดของเขาเพียงไร เขาแสดงออกถึงความรักนั้นผ่านการใช้ชีวิตเป็นโล่มนุษยคุ้มกันแกนนำคนแล้วคนเล่ามาตลอดระยะเวลาดังกล่าวแล้วนั่นเอง

จากบุคคลตัวอย่างที่ผู้เขียนนำมากล่าวข้างต้นล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ในแง่มุมที่แตกต่างกัน โดยคำว่าจิตสำนึกในการอนุรักษ์ คำเดียวนั้น ประกอบไปด้วยความเสียสละ ความกล้าหาญ ความอดทน และความทุ่มเทเพียรพยายามที่จะทำในสิ่งท้าทายต่อความเชื่อและค่านิยมที่ว่าชาวบ้านจะต้องทำตามผู้นำท้องถิ่น หรือรัฐ เพราะสิ่งที่เขาปรารถนาแรงกล้าที่จะปกป้องรักษาสิ่งที่มีค่าต่อลูกหลาน และบรรพบุรุษของพวกเขา

การพึ่งพิงตนเอง

จุดเด่นที่ผู้เขียนมองเห็นครั้งแรกในการลงพื้นที่ชุมชนบ้านกรูดคือภาวะผู้นำของแกนนำกลุ่มและการพึ่งพิงตนเองของกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน ในที่นี้ จะกล่าวถึงการพึ่งพิงตนเอง ซึ่งหลายคนอาจจะเข้าใจว่าไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร ต่อสู้เพื่อบ้านตนเองก็ต้องออกเงินกันเอง แต่หากหลายคนติดตามกระแสข่าวเกี่ยวกับการต่อสู้คัดค้านของชาวบ้านย้อนหลังไปเมื่อ พ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบัน อาจพบข่าวในมุมตรงข้ามว่าชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ฯ มีแหล่งเงินสนับสนุนและมีคำกล่าวหาเช่นว่าพวกเขา มักใช้กฎหมายหมิ่นเหม่ กฎหมายและเป็นมือรับจ้าง หลายถ้อยคำกล่าวหาและขึ้นชมนกลุ่มอนุรักษ์ฯ ซึ่งผู้เขียนได้อ่านจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ที่น่าเชื่อถือข่าวสารอย่างเป็นกลาง มีความเห็นทุกฝ่ายอย่างรอบด้านเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เขียนพึงระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูล ทั้งนี้ ข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอในส่วนนี้ เป็นเรื่องเล่าผ่านประสบการณ์ของชาวบ้านที่อยู่ในกระบวนการต่อสู้คัดค้าน โครงการพัฒนาของรัฐ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลด้านเดียว จึงต้องมีข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชนออนไลน์และเอกสารหลักฐานที่ปรากฏในช่วงนั้น เพื่อนำมาประกอบกับข้อเท็จจริงที่ชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ฟัง และที่สำคัญที่สุดข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอในที่นี้คือภาพที่ปรากฏแก่สายตาของผู้เขียนเอง โดยยังคงมีร่องรอยของชุมชนจัดการตนเองอย่างเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองตลอดจนกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพานที่ผู้เขียนได้เข้าไปมีประสบการณ์ร่วมด้วย

เมื่อผู้เขียนเข้ามาแนะนำตัวเองครั้งแรกกับแกนนำกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพานที่บ้านของอิสรา แก้วขาว⁷ นอกจากโต๊ะคอมพิวเตอร์ โต๊ะทำงาน เก้าอี้ และแคร่ไม้ที่อยู่กลางลานบ้านที่เปิดโล่งแล้ว สิ่งที่คุณเขียนเห็นคือตุ๊กตะจกที่มีเสื้อเขียวกองเป็นตั้งเรียงรายอยู่สามสี่กอง จินตนาเล่าว่า “ทำเสื้อเขียวไว้ขายคนในกลุ่ม หลายรุ่นแล้ว แต่ละรุ่นจะมีคำหรือสัญลักษณ์แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ในแต่ละช่วงที่เราต่อสู้คัดค้าน หรืออยากกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ให้น้องออกมาช่วย”

เงินที่ได้จากการขายเสื้อเชิวยก็นำมาใช้ในการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวต่อสู้คัดค้านโครงการพัฒนาของรัฐที่มีผลกระทบต่อชุมชน โดยช่วงแรกจะเป็นกรณีโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน ต่อมาก็เป็นโรงถลุงเหล็ก และโครงการหลังสุดคือนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน สัญลักษณ์เสื้อเขียวของกลุ่มอนุรักษ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 อิศราเล่าว่า “เราทำเสื้อครั้งแรกที่ทับสะแก 4 เวอร์ชัน ด้านหน้าปักว่ากลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัวหนังสือไม่เหมือนกัน ข้างหลังก็เขียนข้อความไม่ซ้ำกัน โดยระบุชื่อชุมชนของตนเองว่าบ่อนอก บ้านกรูด ทับสะแก ซึ่งเป็นเจ้าแรกที่ใช้สัญลักษณ์สีเขียว” จินตนาเล่าเสริมว่า

เดิมมีบ่อนอก บ้านกรูด แล้วทับสะแกเป็นแนวร่วม ต่อมาทับสะแกเดือดร้อนเรื่องโรงไฟฟ้าด้วย ก็ไปช่วยจัดตั้งกลุ่มพอบางสะพานเดือดร้อนก็ไปช่วยตั้งกลุ่มอีก เป็น 4 กลุ่มแล้วพอกรุยบุรีเดือดร้อน บ่อนอกก็ไปช่วยอีก เป็น 5 กลุ่ม ต่อมาอ่าวน้อยเดือดร้อน ก็ไปช่วยจัดตั้งกลุ่ม เป็น 6 กลุ่ม แล้วก็ขยายตัวออกไปเรื่อยๆ

สำหรับชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ สีเขียวคือสีแห่งเกษตรกรรม สีแห่งความอุดมสมบูรณ์ มีความหมายเหมาะสมกับบริบทของการเคลื่อนไหวที่พวกเขาต้องการชูประเด็นวิถีเกษตรกรรมและความพอเพียง พึ่งพิงตนเองได้บนฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ไม่จำเป็นต้องนำโครงการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเข้ามาในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์แห่งนี้แต่ประการใด นอกจากการชูสัญลักษณ์ตามความหมายดังกล่าว ในแง่ของกระบวนการต่อสู้ จินตนากล่าวว่า “การใส่เสื้อเขียวเพื่อจะแยกออกมาเป็นกลุ่มให้ชัด สีเขียวเป็นเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใครไม่ใส่สีเขียวในวันชุมนุมไม่ใช่พวกเรา” ดังนั้นการทำเสื้อเขียวจำหน่ายประชาชนในพื้นที่ จึงได้ประโยชน์ในแง่ของการนำรายได้มาสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่มและเป็นการหามวลชนในพื้นที่

ประชาชนในชุมชนบ้านกรูด หรือนอกพื้นที่ตำบลธงชัยที่ใส่เสื้อเขียว ออกมาเคลื่อนไหวชุมนุมร่วมกันถือว่าเป็นกลุ่มอนุรักษ์ฯ โดยไม่จำเป็นต้อง เข้าชื่อเป็นสมาชิกกลุ่มแต่ประการใด และการออกไปชุมนุมตามสถานที่ ราชการหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์หรือในกรุงเทพมหานคร ชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพานจะต้องออกค่าใช้จ่ายกันเอง โดยไม่มีเงินสนับสนุนจากองค์กรใดทั้งสิ้น ละม้าย ปักซี่ อายุ 57 ปี อาชีพ เย็บผ้า เล่าให้ฟังว่า

เราเสียเงินค่ารถ ค่ากินอยู่เอง เคยไปกางมุ้งนอนเฝ้าให้เขา ออกมาเจรจา เราออกไปอย่างมีความสุข รับผิดชอบเป็นทุน เก็บเงินเป็นค่าเดินทางเข้ากรุงเทพเพื่อยืนยันข้อเรียกร้อง เก็บเงินที่ได้สักห้าร้อยบาท ถ้าคนไปน้อยก็ต้องเก็บเพิ่ม เดือนหนึ่งไม่ได้ไปครั้งเดียว เดี่ยวไป เดี่ยวไป เก็บเงินไม่ทัน เลย บางครั้งคนไม่ไปก็ฝากค่ารถมา เราก็หาคน ไปแทนให้ ขอให้เอาตัวไป มีคนเสียเงินให้แล้ว (ละม้าย ปักซี่, สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2556)

บัวผันบอกว่า “ใครต้องทำมาหากินจริงๆ ไปไม่ได้ ก็ฝากเงินมา ห่อข้าว มาแบ่งกันกิน” สมศรี รอดโพธิ์⁹ มีอาชีพรับจ้างทั่วไปเช่นเดียวกับบัวผันและมีนายจ้างคนเดียวกัน ซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน โดยไม่เปิดเผยตนเอง เมื่อใดก็ตามที่ต้องมีการ เคลื่อนขบวนไปชุมนุมและยืนยันข้อเรียกร้อง สมศรีกับบัวผันจะออกไปพร้อม กัน สมศรีเล่าเกี่ยวกับหน้าที่ที่ทำในกลุ่มคือ “มีอะไรให้ทำก็ทำได้เลย ช่วย เหลือกลุ่มทุกอย่าง ทำอาหาร ไปชุมนุมนับครั้งไม่ถ้วน ทุกครั้งที่มีการเคลื่อนไหว ชุมนุม ก็จะไปตลอด ออกเงินเองทุกครั้ง มีกินบ้างไม่มีกินบ้างไม่เป็นไร ขอให้บ้านเราปลอดภัย” (สมศรี รอดโพธิ์, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2556) ส่วนแก้วตา ชนะชัย⁹ อาชีพเกษตรกร เล่าให้ฟังว่าครอบครัวออกไป

เคลื่อนไหวซุ่มนุมน้อย และ “ถึงแม้เราไม่ได้ออกไปในบางครั้ง ใจก็เต็มร้อย ช่วยออกเงินให้ ไม่ได้ถือว่าเป็นการเรียไรของเสือเขี้ยว ใจเราเต็มร้อย เราไปไม่ได้จริงๆ เราก็อยากช่วยกลุ่ม เหมือนกับว่าค่ารถหนึ่งหมื่นสองพันบาท ต่อหนึ่งบัส คนไปไม่ได้เต็มคันเราก็ช่วยกันเฉลี่ยเงินเพิ่มมากขึ้น เราทำเพื่อ บ้านและใช้เงินเราเอง” (แก้วตา ชนะชัย, สัมภาษณ์, 7 พฤษภาคม 2556) ชาวบ้านอีกหลายคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าพวกเขาเต็มใจหยุดทำมาหากิน และควักเงินเองออกมาเคลื่อนไหว คำว่ามือรับจ้าง เป็นคำกล่าวหาที่พวกเขาได้ยินบ่อย แต่ไม่ได้สนใจอะไร กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ “เพราะจะกี่ปี ก็พวกเราคคนหน้าเดิมออกไปตลอด นับสิบกว่าปีแล้ว มือรับจ้างเดียวเดียว ก็เลิก” สามีของแก้วตากล่าวเสริมภรรยาของเขา ผู้เขียนไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับใด ๆ กับชาวบ้านกลุ่มนี้มาก่อนและเพิ่งรู้จักกันในช่วงที่เก็บข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ การมีประสบการณ์ร่วมกับพวกเขาในช่วง พ.ศ. 2555-2558 ทำให้เห็นถึงการเสียสละตนเองทั้งเวลาและเงินทองเพื่อไปเคลื่อนขบวนชุมนุมยื่นข้อเรียกร้องในกรุงเทพมหานคร ผู้เขียนเห็นชาวบ้านที่มีอาชีพค้าขายต้องปิดร้านกัวยเดียว ปิดร้านขายของชำเพื่อจูงลูกหลานตนเองออกไปถือธงเขี้ยวโบกไปมาที่การนิคมอุตสาหกรรม มักกะสัน เพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานรัฐรับฟังข้อเท็จจริงของชาวบ้านที่มานำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ดินสาธารณะที่บริษัทเอกชนยื่นเรื่องสำหรับการทำรายงานการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายร้อยคนที่ไม่ออกเรือหาปลา ไม่ได้ไปดูแลสวนมะพร้าว และสวนสับปะรดของตนเองเพียงเพื่อปกป้องพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่พวกเขาหวงแหนและไม่อยากให้มีโรงงานอุตสาหกรรมหนักในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เช่นนี้

ทุกคนในกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน “ไม่เพียงแต่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ แต่ยังมีจิตอาสา” (นิรันดร์ แสงทอง, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2556) อายุ 48 ปี ชาวสวนมะพร้าวเกษตรอินทรีย์บอกผู้เขียนเช่นนั้น เขาเป็นหนึ่งในอาสาสมัครที่ทำหน้าที่นักจัดรายการวิทยุ โดยสถานีวิทยุ

ชุมชนของกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดและเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ฯ บางสะพาน
จัดตั้งขึ้นจากการช่วยกันทำบุญทอดผ้าป่าของชาวบ้านในอำเภอบางสะพาน
นิรันดร์เล่าให้ฟังว่า

ทางโรงงานมีคลื่นสถานีวิทยุ 6-7 ช่องของเขาเอง ชาวบ้านก็
ลงขันเรียไรทำบุญจนตั้งสถานีวิทยุของกลุ่มอนุรักษ์ฯ ขึ้นมา
ได้นโยบายกลุ่มคือเราไม่เอาเงินขององค์กรท้องถิ่นหรือของ
องค์กรของรัฐมาสนับสนุน เราไม่มีสปอนเซอร์จากบริษัท
เอกชน ถ้าเราหาสปอนเซอร์แบบนั้น เราจะอ้าปากไม่กว้าง
พูดไม่ถนัด จะเกิดความเกรงใจกัน ชาวบ้านต้องเข้มแข็งเอง
ในการรักษาสถานีไว้ ค่าน้ำค่าไฟก็ต้องเรียไรกันออกในกลุ่ม
เราจะได้พูดอย่างเต็มปากว่าเราไม่เอาโรงกลึงเหล็ก รัฐเองก็
สนับสนุนให้เขาสร้าง ถ้ารับเงินจากรัฐก็เหมือนรับจากทุน
ด้วยเช่นกัน

นิรันดร์เป็นทั้งหัวหน้าสถานีวิทยุและนักจัดรายการวิทยุ เขาเห็นว่า “เรา
ช่วยลงขันคนละร้อยดีกว่า ถ้าเราไปเอาเงินท้องถิ่นมา เราก็ต้องพึ่งเขา” ซึ่ง
แนวคิดของเขาเป็นไปในทางเดียวกับแนวคิดชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ฯ
บ้านกรูดและเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ฯ บางสะพานเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพา
ตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดที่โดดเด่นมาก เคยมีบางคนในกลุ่มอนุรักษ์ฯ อื่นที่ร่วม
ต่อสู้กันมาในระยะสั้นๆ แต่คิดต่างเกี่ยวกับเรื่องการหาสปอนเซอร์และ
การหาทุนจากภายนอก บทสรุปก็คือไม่สามารถเดินร่วมทางการต่อสู้กับ
สองกลุ่มดังกล่าวได้ จินตนาเล่าว่า “การหาแหล่งทุน มันไม่ยากหรอก
พอเงินเข้ามา ทำให้คนตาโต จะครบ 1 ปี ต้องทำบิล เอาชาวบ้านมาประชุม
ถ่ายรูป เขียนรายงาน ฝากให้ชาวบ้านใช้เงิน ใช้งบ ทำไมเราต้องเอาเวลาว่าง
ไปทำเรื่องแบบนี้ เราเอาเวลาไปทำกินดีกว่า ถึงเวลาเคลื่อนก็เคลื่อน”

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่จินตนาอธิบายให้ฟังก็คือ “ถ้าเรารับเงิน

เขาก็เท่ากับเราเปลือยกายให้เขาดู เราไวใจจริงไม่ได้ การบริหารจัดการอาจมีทุนเกี่ยวข้องอยู่ เขาจะรู้จักพี่ก็รู้ไปสิ พี่เปิดอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องรู้จักคนอื่น ๆ ต้องถูกตรวจสอบสถานะการเงิน สถานะครอบครัว ไม่อยากให้ใครมาเสียดาย”

นิรันดร์ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการทำวิทยุชุมชนคู่ขนานไปกับการเรียนรู้อะบบการต่อสู้ของเครือข่ายอื่นๆ เพื่อนำประสบการณ์มาถ่ายทอดในรายการวิทยุของเขาให้เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน เขายืนยันว่าการเล่าเรื่องประสบการณ์และกิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อให้ชาวบ้านทั่วไปโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ได้รับรู้ว่ากลุ่มอนุรักษ์ฯ ต่อสู้อย่างไรเพื่อปกป้องชุมชนของพวกเขา ทุกครั้งหลังจากกลับมาจากการเคลื่อนไหวชุมนุมที่กรุงเทพมหานคร เขาก็ต้องนำข่าวสารและประสบการณ์ที่พบเห็นมาเล่าออกอากาศให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ “กลับจากเดินทางไปยังข้อเรียกร้องที่กรุงเทพฯ ก็จะมาประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ชาวบ้านฟังผ่านรายการวิทยุ แต่ก่อนเดินทางไป เราจะไม่พูด เพราะกลัวว่าข้อมูลรั่ว กลับมาแล้วค่อยเล่า” นอกจากนี้ เขายังบอกไว้ในสถานการณ์ที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่เคลื่อนไหว การชี้แจงข้อเท็จจริงผ่านรายการวิทยุช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจได้อย่างถูกต้องชัดเจนดียิ่งขึ้น ยกตัวอย่างกรณีหนึ่ง ซึ่งเป็นช่วงการต่อสู้คัดค้านโรงถลุงเหล็ก

เราไม่สามารถบอกพี่น้องทุกชุมชนได้ทั้งหมด บางพื้นที่เป็นพื้นที่สีแดง ไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้ โดนตะปูเรือใบ โดนยิงหนังสือตึก พอตั้งสถานี เราจะใช้การออกอากาศ ไม่ต้องเอาตัวเราไป เราจะใช้มวลชนนอกพื้นที่มาเสริมเราก็จะบอกว่าอย่าโดนหลอกมานะจะทำให้เราต้องมาสู้กับพี่น้องกันเอง เขาก็ไม่ออกมากันตรงนี้วัดได้ว่าการออกอากาศของเราได้ผล คนสนับสนุนเขาจ้างมา พอได้เงิน ลงชื่อแล้วก็กลับโรงงานก็ได้รายชื่อ แต่กำลังคนไม่ได้ พอถึงเวลาคนไม่

ออกมาไม่เป็นไปตามเป้าหมาย วิธีการใช้เวทีแบบนี้ไม่ได้ผลทางเขาก็เลิกไป ชาวบ้านรู้ว่าจะถูกหลอก เรบอกชาวบ้านว่าเราจะถูกหลอก เรามีแบบแปลนที่ชี้ว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เราให้ข้อมูลโดยการออกอากาศและตามเอาข้อมูลไปให้เขาดูภายหลัง ไปแจกใบปลิวให้พี่น้องไม่เชื่อมั่นในหน่วยงานที่เขาไปทำ มีนายอำเภอ ดร. เข้าไป ชาวบ้านก็เชื่อเราจึงต้องให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือว่าเป็นจริงพิสูจน์ได้ บางพื้นที่เปิดทางไว้ว่างใจเรา บางพื้นที่ไม่ค่อยรู้เรื่อง เราไม่มีคนของเราในพื้นที่แบบนี้ก็ต้องระมัดระวัง เราไม่รู้ว่ามีใครเป็นใคร โครงการนับพัน นับหมื่นล้าน เราไปแบบเปิดเผยก็อาจไม่ปลอดภัยโดนสกัดกั้น เราก็เลยต้องใช้วิธีขั้รุดผ่าน ไปอยู่ในพื้นที่เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง รัฐอ้างว่าสร้างเขื่อนรองรับน้ำ เราก็ต้องให้ข้อมูลแบบตั้งคำถามว่าสร้างเขื่อนเพื่อเอาน้ำไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรมหรือเปล่า

นอกจากเรื่องการชี้แจงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการต่อสู้คัดค้านที่ต้องชิงไหวพริบกันแล้ว นิรันดร์เล่าว่าสิ่งที่เป็นนโยบายกลุ่มคือการคัดค้านกรณีหน่วยงานของรัฐรับความช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุน ซึ่งเป็นการส่งเสริม “การประชาสัมพันธ์ด้าน CSR ให้กับเขา การที่โรงงานไปแทรกแซงเอาเงินไปให้วัด โรงเรียน เราก็ให้เขาให้รู้เท่าทัน” เขาได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ฟังจากกรณีทำ CSR ของกลุ่มทุน

มีการเรียไ้เงินสร้างอาคารโรงเรียนศูนย์เด็กเล็กจริง ๆ ชาวบ้านร่วมกันบริจาคได้เงินมาสามแสน คิดเป็น 70 เปอร์เซ็นต์ แต่บริษัทให้แสนเก้ากลายเป็นผู้มอบเงินบริจาคให้โรงเรียนเพียงคนเดียว หากเขาได้ข่าวนี้เอาไปเสนอว่ามีส่วนร่วมกับชุมชน รายงาน EIA ก็ผ่านได้แล้วเราไม่ยอมให้เป็นอย่างนั้น จึงไป

ชุมชนไม่ให้บริษัทเป็นผู้เปิดอาคาร เราเสนอให้ชาวบ้านที่
อาวุโสหรือชาวบ้านคนไหนก็ได้เป็นคนมอบเงินบริจาค อบต.
จะมอบก็ได้เราประท้วงสำเร็จ แต่กระแสข่าวออกไปว่ามีกลุ่ม
คนมาขัดขวางการศึกษาของเด็ก ขัปไล่ ผอ. โรงเรียนไม่ให้
เปิดอาคาร คนละเรื่องเลย เราก็ต้องออกรายการชี้แจงผ่าน
สื่อและไปที่โรงเรียนใช้ไมค์ประกาศให้ชาวบ้านรู้ว่าเราไม่ให้
บริษัทเป็นคนมอบเพราะเป็นมติดกลุ่มไม่ให้บริษัทเอกชนเข้า
มาทำ CSR แต่เราไม่ห้ามตัวแทนชาวบ้านคนใดจะมอบก็ได้
ชาวบ้านหลายคนร่วมกันบริจาคเงินเป็นจำนวนมากกว่า
บริษัทเอกชนรายเดียว ทำไมต้องให้เขามอบด้วย

นอกจากนิรันดร์แล้ว ยังมีชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ฯ อีกหลายคนที่ทำ
หน้าที่จัดรายการวิทยุ ต่างคนต่างผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนมาเป็นนักจัด
รายการวิทยุจิตอาสา ชาวบ้านจิตอาสาที่มาทำหน้าที่นักจัดรายการวิทยุจะ
ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ส่วนใหญ่เป็น
เรื่องสิ่งแวดล้อม สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย ข่าวคราวความเคลื่อนไหว
ของพี่น้องในกลุ่มอนุรักษ์ฯ โดยภายหลังจากเสร็จงานการออกอากาศของ
สถานีวิทยุแล้ว พวกเขาจะช่วยกันเก็บกวาด ทำความสะอาด และปิดสถานี
กันเองโดยไม่ต้องจ้างใครมาทำงาน

การพึ่งพาตนเองของกลุ่มไม่เพียงออกเงินในการเคลื่อนไหวต่อสู้
คัดค้านเอง ปฏิเสธการสนับสนุนแหล่งทุนจากหน่วยงานรัฐ องค์กรต่างๆ
รวมถึงไม่ยอมให้กลุ่มทุนทำ CSR ในพื้นที่เพื่อแสดงให้เห็นว่าโรงงาน
อุตสาหกรรมหนักไม่สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้ เหนือสิ่งอื่นใดคือชาวบ้าน
กลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพานช่วยเหลือกันเรื่องทุนการศึกษาใน
โรงเรียน ละม้ายบอกว่า “ทุนพยายามหามวลชน หาฝ่ายสนับสนุน และทำ
CSR ให้ทุนการศึกษาเด็กทุกโรงเรียน มีโรงเรียนวัดธงชัยที่เดียวที่ไม่เอา”
จินตนาขยายความประเด็นนี้ว่า “มีทุนจากโรงงานเข้ามาในตำบล ทางกลุ่ม

บอกผู้ใหญ่ในชุมชนว่าจะหาเงินให้โรงเรียนเอง อะไรที่นำมาสู่ความขัดแย้ง ขอให้ยุติ โรงเรียนวัดธงชัยโรงเดียวที่ไม่ได้ทุน 13,000 บาท มีคนบอกว่าทำไมไม่เอาทุนการศึกษา พี่ไม่ยากได้ ไม่ยากให้เกิดความขัดแย้งอีก”

จินตนาสรุปให้ผู้เขียนฟังเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองของชาวบ้านว่าการเดินทางไปยื่นขอเรียกกรอง ชาวบ้านออกค่าใช้จ่ายกันเองคนละไม่ต่ำกว่า 200 บาท “มันเป็นการต่อสู้ที่บริสุทธิ์ จะต้องมีคนเห็นด้วยกับเราจำนวนมาก ทำให้คนมีอำนาจฟังเรา การต่อสู้ต้องลงทุนลงแรงเอง มาค้ำด้วยใจบริสุทธิ์ ถ้าเป็นมือเบ้ที่ถูกว่าจ้างมา จะไม่ยึดเยื้อต่อเนื่องยาวนานมาเกือบยี่สิบปีแบบนี้ (จินตนา แก้วขาว, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2557)

ทุกสิ่งทุกอย่างที่พวกเขาทำอยู่บนพื้นฐาน “จิตสำนึกในการอนุรักษ์” ดังกล่าวมาแล้ว และจิตสำนึกดังกล่าวก็นำมาสู่จิตอาสาที่ต่างคนต่างช่วยเหลือสนับสนุนการขับเคลื่อนกลุ่มตามวิถีทางที่ตนเองถนัดและมีศักยภาพที่จะทำได้ มาถึงตรงนี้ จึงมีคำถามว่ากลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานมีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการหรือไม่ กล่าวคือผู้เขียนทราบว่าการกลุ่มอนุรักษ์ หลายกลุ่มมีการจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการตามพื้นที่ตำบลหรืออำเภอเพื่อแสดงเจตจำนงในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน จึงตั้งประเด็นคำถามเรื่องการจดทะเบียนกลุ่มอนุรักษ์ กับแกนนำกลุ่ม คำตอบที่ได้จากแกนนำกลุ่มคือว่ากลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานไม่ได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ และไม่ปรากฏว่ามีรายชื่อการเข้าร่วมกลุ่มอย่างเป็นทางการด้วยเช่นกัน

จดทะเบียนมันเปลืองตัวเอง อยู่ในระเบียบ ไปเองงบประมาณ
สนับสนุนจัดรูปองค์กร ใครอยู่ตรงไหน ทำหน้าที่อะไร ทำไม
เราต้องให้เขามาไฟกัshawบ้านรายบุคคลละ รัฐจะรู้จักพี่ก็
รู้จักไป ไม่จำเป็นต้องให้ใครมาบล็อกชาวบ้านในกลุ่ม พี่คิด
ในกรอบที่ถูกต้องในภาคประชาชน ทำไม่ต้องไปแก้ผ้าให้
เขาดู สมมติเรามีคน 30 คน เราก็ต้องบอกว่าใครทำอะไร ใคร

มีจุดต่างดำเนินหนึ่งก็ถูกเอามาโจมตีว่าไม่ต้องรู้จักใคร ยกเว้น
พี่คนเดียวอยากจะมาเจาะหาอะไรก็ตามที่พี่ (จินตนา แก้วขาว,
สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2555)

จินตนาอธิบายให้เข้าใจว่าสำหรับกลุ่มอนุรักษ์ ในชุมชนของเธอ การ
จดทะเบียนกลุ่มไม่ได้ให้ประโยชน์อะไรเลย กรณีบางกลุ่มอนุรักษ์ ที่มีการ
จดทะเบียน ซึ่งแกนนำกลุ่มสามารถเขียนโครงการวิจัยขอทุนจากหน่วยงาน
ราชการ องค์กรอิสระ หรือมูลนิธิต่าง ๆ เพื่อการนำเงินจากแหล่งทุนมาพัฒนา
ตามนโยบายประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่ดีมีประโยชน์
แต่ภายใต้บริบทของกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพาน ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่
จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของพวกเขา นั้น ใน
ความหมายทั่วไปอาจหมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการและบำรุง
รักษาทรัพยากรธรรมชาติ แต่ในความหมายแท้จริงที่ลึกซึ้งไปกว่านั้นก็คือ
“ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล และป่าชายเลน ไม่ต้องเข้าไปจัดการอะไร แค่
ไม่ไปทำลาย หรือใช้ประโยชน์เกินความจำเป็นของคนทั่วไปที่เขาทำมา
หากินกันก็พอแล้ว สิ่งที่เราทำคือปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของแผ่นดินที่บรรพบุรุษของเรารักษาไว้ ก็เท่านั้น” นั่นคือเสียงของแกนนำ
กลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานที่ปรารถนาจะสื่อให้ผู้คนในสังคมได้
ตระหนักถึงความหมายอีกนัยยะหนึ่งของคำว่าอนุรักษ์ที่มีใช้การกระทำ
ที่แสดงออกว่าจะจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร แต่ในความเป็นจริงคือ
การปกป้อง มิให้เกิดการลวงละเมิด บุกกรุก ชวนชิง ทำลายแหล่งทรัพยากร
ธรรมชาติของแผ่นดิน และปล่อยให้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่าง
มนุษย์กับธรรมชาติอย่างที่เคยเป็นมา โดยไม่ต้องเข้าไปแทรกแซงหรือ
จัดการอะไรทั้งสิ้น เจตนารมณ์ของกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูดมีความสัมพันธ์
เชื่อมโยงกับประเด็นที่เกริ่นนำในตอนแรกที่ว่าทำไมจึงไม่มีการจดทะเบียน
จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และทำไมไม่มีรายชื่อสมาชิกของกลุ่มที่มีการบันทึกไว้เป็น
ลายลักษณ์อักษร ซึ่งนอกจากชื่อจินตนา แก้วขาว ในฐานะแกนนำกลุ่ม

อนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานที่ปรากฏตามสื่อมวลชนและปรากฏต่อสาธารณชนแล้ว จะสังเกตเห็นว่าชื่อชาวบ้านคนอื่นๆ จะปรากฏในสื่อมวลชนน้อยมาก ในประเด็นการไม่จดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มนี้ จินตนาให้เหตุผลกับผู้เขียนว่า เนื่องจากทางกลุ่มไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพิงแหล่งทุนสนับสนุนจากที่ใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งทุนบางแห่งอาจเป็นของหน่วยงานรัฐหรือกลุ่มทุนที่เป็นผู้สนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าหรือนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก ซึ่งเมื่อไรก็ตามที่เราได้รับเงินอุดหนุนจากแหล่งทุนเหล่านั้น เมื่อนั้นเราจะไม่มีอำนาจต่อรองใดๆ และเราจะถูกแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการพัฒนาของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน กล่าวอย่างตรงไปตรงมาก็คือ “เงินจะปิดปากพวกเรา ทำให้ส่งเสียงไม่ได้” นี่คือสิ่งที่ชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานเห็นพ้องต้องกัน และร่วมกัน “ลงขัน” หรือบริจาคทรัพย์สินเงินทองของตนเองในการสนับสนุนการดำเนินการทุกรูปแบบของกลุ่มเพื่อที่จะยุติทุกโครงการพัฒนาของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนของพวกเขา สำหรับการไม่ปรากฏรายชื่อของชาวบ้านผู้เข้าร่วมกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เหตุผลประการหนึ่งคือความปลอดภัยของชาวบ้านเอง ซึ่งจินตนาเคยเล่าให้ผู้เขียนฟังว่าแกนนำยังมีชาวบ้านคุ้มกันหรือเป็นโล่มนุษย์รายล้อมให้เวลาเดินทางไปในที่สาธารณะ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตัวพี่เอง ซึ่งถือว่าเป็นพยานในคดีทุจริตที่ดินสาธารณะ ปปช. มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาอารักขาตลอด 24 ชั่วโมง” แต่หากว่าเป็นชาวบ้านด้วยตนเองที่ต่างคนต่างทำมาหากินในชีวิตประจำวันจะต้องดูแลตนเอง ไม่มีใครมาปกป้องคุ้มครองชีวิตพวกเขา การไม่มีรายชื่อปรากฏให้เป็นสิ่งที่สังเกตอาจเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้พวกเขาไม่ตกเป็นเป้าหมายตาของผู้สนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าหรือโครงการนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะมีปัญหาความขัดแย้งกันได้ อย่างไรก็ดี “ฝ่ายตรงข้ามก็หาวิธีมาสืบให้รู้ว่าใครทำอะไรในกลุ่มบ้าง โดยถ้ายูรูปร่างบ้านที่มาชุมนุมเก็บเอาไว้และไปสืบจากคนในหมู่บ้านว่าคนนั้นคนนี้ชื่ออะไร แล้วก็มาเสนอเงิน ใครใกล้

ชีวิตที่มากน้อย ก็ได้ค่าตัวสูงน้อย หลักแสนขึ้นไป แล้วแต่” จินตนาอธิบายเพิ่มเติมให้เห็นว่าการไม่มีรายชื่อสมาชิกกลุ่มนั้นเพื่อความปลอดภัยสำหรับชีวิตของชาวบ้านเอง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าป้องกันปัญหาจากการติดตามเข้ามายื่นข้อเสนอต่างๆ ของฝ่ายคู่กรณีเสียทีเดียว มาถึงประเด็นที่ไม่มีรายชื่อสมาชิกกลุ่ม มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าชาวบ้านทุกคนที่เป็นกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพานต่างรับรู้กันอยู่ในใจว่าใครคือสมาชิกกลุ่ม และมีส่วนร่วมในกลุ่มระดับใดจากการกระทำของแต่ละคนที่แสดงเจตนาออกมาตลอดระยะเวลาการต่อสู้กว่า 18 ปี (พ.ศ. 2540-2558) จึงเสมือนเป็นสัญญาใจที่พวกเขาไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อว่าเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์บ้านกรูด-บางสะพาน

บทสรุป

ในเชิงสัญลักษณ์ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพียงสวมเสื้อสีเขียวก็เป็นพวกเดียวกันแล้ว สำหรับกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน นอกจากการใส่เสื้อเขียวแล้ว หลายบ้านได้มีการติดธงเขียว ไว้หน้าบ้าน เพื่อแสดงเจตนารมณ์อันแน่วแน่ตลอดระยะเวลาการเคลื่อนไหวกว่า 18 ปี สะท้อนภาพของนักต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถสร้างปรากฏการณ์ทางสังคมในการเป็นชุมชนท้องถิ่นตัวอย่างในการต่อสู้เคลื่อนไหวจนทำให้โครงการพัฒนาของรัฐประกาศยกเลิกไปสองโครงการ ได้แก่ โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน เมื่อมีคนมาสัมภาษณ์จินตนาในฐานะแกนนำกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพานว่าการต่อสู้ในประเด็นอะไรที่ทำให้ชาวบ้านต่อสู้ชนะ จินตนามักจะตอบว่าชาวบ้านต่อสู้ทุกประเด็นที่ไม่เป็นธรรมและไม่เชื่อว่าประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่ทำให้เกิดการยกเลิกโครงการพัฒนาแต่ว่า “โครงการเกิดขึ้นที่นี้ไม่ได้อยู่แล้ว โดยสภาพแวดล้อมที่เห็นๆ กันอยู่” ที่สำคัญที่สุดเธอมักจะบอกทุกคนที่มาสัมภาษณ์เธอเสมอว่า “ชาวบ้านไม่ได้ชนะ เราไม่เคยชนะ” สำหรับชาวบ้านนักต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนที่ต้องเสียสละทั้งทรัพย์สินเงินทองและเวลาในการทำมาหากิน บางคนโชคร้าย ถูกแจ้งความดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับ

กระบวนการต่อสู้คัดค้านโครงการพัฒนาของรัฐ เช่น ขั้วหาบูกูก ขั้วหาหมื่นประมาท หรือไม้ก็เกี่ยวข้องทางอ้อมโดยชาวบ้านมีเรื่องขัดแย้งกันเอง เพราะความคิดต่างเกี่ยวกับโครงการพัฒนา จนนำไปสู่การติดคุก ติดตะราง

สิ่งสำคัญที่ซ่อนอยู่ในคำพูดของจินตนาที่ว่า “ชาวบ้านไม่ได้ชนะ” ก็คือชาวบ้านไม่ได้ปรารถนาที่จะสู้รบตบมือกับใคร เพียงแต่ปกป้องชุมชนของตนเอง จึงไม่ใช่เรื่องชนะหรือแพ้ แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม ในสายตาของชุมชนอื่นๆ ที่ปรารถนาจะต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนของพวกเขา หรือในสายตาของคนทั่วไป ต่างก็มองว่ากลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานเป็นชุมชนต้นแบบที่สมควรนำมาเป็นตัวอย่างหรือเจริญรอยตามในสายตาของคนนอกอย่างผู้เขียนที่เข้าไปมีประสบการณ์ร่วมกับชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มนี้ตลอดระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2555-2558) ที่เดินทางไปมาระหว่างกรุงเทพฯ บ้านกรูด บ่อยครั้งเหมือนบ้านที่สอง ทำให้มองเห็นได้ว่าหัวใจสำคัญที่สุดของการต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิชุมชนของพวกเขาคือจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพึ่งพิงตนเอง ในการทำมวลชนของพวกเขาแต่ละครั้ง แกนรอกหรือหน่วยบริหารจัดการแต่ละหมู่บ้านจะรับนโยบายจากแกนนำและแกนหลักไปดำเนินการจัดประชุมชาวบ้านที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกับตนเองและชวนให้ไปชุมนุมหรือดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในกรณีของการชุมนุมยื่นข้อเรียกร้องสำคัญ ซึ่งจะต้องอาศัยมวลชนเป็นจำนวนมาก แกนนำและแกนหลักของกลุ่มจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนเลยว่าในการชุมนุมครั้งนั้น ต้องใช้ “กีบัส” หมายถึงจำนวนรถโดยสารกี่คัน แต่ละหมู่บ้านจะต้องมีจำนวนคนเท่าไรเพื่อให้ครบจำนวนคันรถโดยสารที่กำหนดไว้ ซึ่งในการทำมวลชนแต่ละครั้ง พวกเขาจะช่วยกันเรียไรเงินกันเอง นอกจากการออกเงินส่วนตัวในการเคลื่อนไหวแต่ละครั้งแล้ว ยังมีทั้งเงินที่พวกเขาช่วยกันบริจาคเป็นรายวันสะสมไว้และรายได้ที่มาจากการจัดเวทีคอนเสิร์ตที่ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตเป็นแนวร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ มาช่วยเหลือกัน รวมถึงการทำเสื้อเขียวของกลุ่มอนุรักษ์ การทำเพลงเพื่อการอนุรักษ์ และการทำของที่ระลึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ออกจำหน่าย ซึ่งนอกจากเงินสนับสนุนแล้ว ยังมีอาหารและเครื่อง

อุปโลกที่จำเป็นในการเคลื่อนไหวชุมชนจากผู้ให้การสนับสนุนโดยไม่ประสงค์จะเปิดเผยชื่อตนเอง ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าในความเป็นจริงแล้วการพึ่งพิงตนเองของชุมชนคือหัวใจในการต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นของพวกเขา การเสียสละของชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ฯ ทำให้ไม่มีอำนาจหรืออิทธิพลเหนือกว่าใดๆ เข้ามาแทรกแซงหรือทำลายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพวกเขาได้ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพวกเขาคืออะไร หากไม่ใช่จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นของพวกเขาเองนั่นเอง

เชิงอรรถ

170

Vol. 22
No. 3
Sep.
-
Dec.
2016

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาภิวัฒน์คิด สาขาสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง "ยอมรับโทษ แต่ไม่ยอมรับผิด" นิตินานี้กล่าวด้วยความยุติธรรมในสิทธิชุมชนของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด-บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" โดยผู้เขียนเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนพฤษภาคม 2555-11 สิงหาคม 2558 จากกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด-บางสะพาน ในขณะที่กำลังเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน(พ.ศ.2555) และคัดค้านผังเมืองรวมบางสะพาน (พ.ศ. 2555-2558)

² ดุรายละเอียดในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.963/2556

³ ดุรายละเอียดในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. 730-748/2557

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช พ.ศ. 2540 มาตรา 78 "รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น"

⁵ การเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูล (ชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด-บางสะพาน) ในบางครั้ง

ไม่ได้มาจากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่ได้มาจากการกำหนดกรอบคำถามของผู้เขียนฝ่ายเดียว แต่ส่วนใหญ่มาจากการสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์การต่อสู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด (พ.ศ. 2540-2546) ซึ่งมีประสบการณ์เชื่อมโยงกับโรงถลุงเหล็ก (พ.ศ. 2549-2551) และโครงการนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน (พ.ศ. 2551-2555) ดังนั้น จึงแล้วแต่ว่าผู้ให้ข้อมูลจำเหตุการณ์ในช่วงใดและอยากเล่าอะไรให้ฟัง ช่วงเวลาใดของการไปพบกันหลายครั้งภายในระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามระหว่าง พ.ศ. 2555-2558

⁶ นามสมมติในการเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนได้รับอนุญาตจากแกนนำกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพานและผู้ให้ข้อมูลแล้ว โดยชื่อของบุคคลที่สามารถเปิดเผยได้ส่วนใหญ่เป็นระดับแกนหลักของกลุ่มและมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อเนื่อง ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชนทั่วไปอยู่แล้ว ส่วนชื่อผู้ให้ข้อมูลที่เปิดเผยไม่ได้มีสาเหตุมาจากเครือข่ายที่อาจมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในอำเภอบางสะพาน และอาจมีสาเหตุจากบางอาชีพที่ไม่สะดวกในการเปิดเผยตนเอง

⁷ สามีของจินตนา แก้วขาว แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ บ้านกรูด-บางสะพาน

⁸ นามสมมติ

⁹ นามสมมติ

เอกสารอ้างอิง

จินตนา แก้วขาว. (2555). **ประชาธิปไตยกับการปกป้องทรัพยากรชุมชน.**

ปาฐกถา 14 ตุลาคม ประจำปี 2555. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 14 ตุลา, Kaewkao, J. (2012). Democracy and Community Natural Resource Protection. **Speech 14 October 2012.** Bangkok: Foundation 14 October. (in Thai).

วันชัย ตันติวิทยานพิตักษ์. (พศศิกายน 2544). ทำไมชาวบ้าน ไม่เอาโรงไฟฟ้า. **สารคดี.** 201.

Tantivitayapitak, V. (November 2001). Why local people do not require power plant. **Sarakadee Magazine.** 201. (in Thai).

เดวิด เองเกล. และ จารูวรรณ เองเกล. (2544). **ละเมิด ประเพณีและกรรม:
โลกาภิวัตน์และจิตสำนึกในประเทศไทย**. แคลิฟอร์เนีย: สำนัก
พิมพ์มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด.

Engel, David M. and Engle, Jaruwan S. (2001). **Tort, Customs and
Karma: Globalization and Legal Consciousness in
Thailand**. California: Stanford University Press. (in Thai).

แพทริเซีย อีวิก. และ ซูซาน ซิลบี้. (2541) **สถานที่ทั่วไปของกฎหมาย:
เรื่องราวจากชีวิตประจำวัน**. ชิคาโก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ชิคาโก.

Ewick, Patricia and Silbey, Susan S. (1998) **The Common Place of
Law: Stories from Everyday Life**. Chicago: University of
Chicago Press. (in Thai).

แอนนา-มาเรีย มาร์แชล. และ สก็อต บาร์เคลย์. (2546). บทนำ: คำกล่าว
ของพวกเขาเอง: คนธรรมดาสามัญประกอบสร้างโลกทัศน์ด้าน
กฎหมายอย่างไร. **กฎหมายและการโต้สวนทางสังคม**. 28(3).

Marshall, Anna -Maria and Barclay, Scott. (Summer, 2003). Introduction:
In Their Own Words: How Ordinary People Construct the
Legal World. **Law & Social Inquiry**. 28(3). (in Thai).

สัมภาษณ์

กวงเล้ง ศรีช่วงประเสริฐ. (2556, 30 กรกฎาคม). ชาวสวนมะพร้าว [สัมภาษณ์].

Srichuangprasert, K. (2013, July 30). Coconut Farmer [Interview].

แก้วตา ชนะชัย (นามสมมติ). (2556, 7 พฤษภาคม). เกษตรกร [สัมภาษณ์].

Chanachai, K. (pseudonym). (2013, May 7). Farmer [Interview].

จินตนา แก้วขาว. (2555, 24 กรกฎาคม, 2556, 5 สิงหาคม และ 2557, 22
มกราคม). คำขาย [สัมภาษณ์].

Kaewkao, J. (2012, July 24, 2013, August 5 and 2014, January 22).

- Grocer [Interview].
- ช่วย โกศล. (2556, 30 กันยายน). ชาวประมง ชาวสวน และช่างไม้ [สัมภาษณ์].
Kosol, C. (2013, September 30). Fisherman, Farmer and Carpenter [Interview].
- ชัยณรงค์ น้อยพล. (2556, 29 พฤษภาคม). ชาวประมงเรือเล็ก [สัมภาษณ์].
Noyphon, C. (2013, 29 May). Fisherman [Interview].
- บรรจบ สวัสดิ์ภพ (นามสมมติ). (2556, 4 มกราคม). ข้าราชการเกษียณและ
เจ้าของที่ดินหาดบ้านกรูด [สัมภาษณ์].
- Swasdipob, B. (pseudonym). Retired Government Officer and Land
Owner (2013, January 4). [Interview].
- บัวผัน เจิดมณี (นามสมมติ). (2557, 5 มิถุนายน). อาชีพรับจ้างทั่วไป [สัมภาษณ์].
Jerdmanee, B. (pseudonym). (2014, July 5). Laborer [Interview].
- ไมเคิล วัดสัน (นามสมมติ). (2556, 4 มกราคม). อดีตอาสาสมัครหน่วย
สันติภาพของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและปัจจุบันเป็นครูที่โรงเรียน
แห่งหนึ่งในอำเภอบางสะพาน [สัมภาษณ์].
- Watson, M. (pseudonym). (2013, January 4). Volunteer for Peace
Corps of United States and Teacher of a School in Bangsaphan
District [Interview].
- นิรันดร์ แสงทอง. (2556, 1 สิงหาคม). ชาวสวนเกษตรอินทรีย์ [สัมภาษณ์].
Sangthong, N. Organic Farmer (2013, August 1). [Interview].
- ละม้าย ปักสี. ช่างเย็บผ้า (2556, 2 มิถุนายน). [สัมภาษณ์].
- Puksri, L. (2013, July 2). Tailor [Interview].
- สมศรี รอดโพธิ์ (นามสมมติ). รับจ้างทั่วไป (2556, 18 กรกฎาคม). [สัมภาษณ์].
Rodpho, S. (pseudonym). Laborer (2013, July 18). [Interview].

